

URANOS-KÉK

fehértémű mosáshoz a legjobb kékítőszer. Törvénytől védve! Mosó-intézetekben és háztartásban a legkedveltebb kékítő. Olcsó és felmulthatlan. 1 kis üveg 24 fillér, tízszeri mosáshoz elegendő! 1 nagy üveg 1.60 korona, 1/2 üveg 1 korona. Mindenütt kapható. Kizárólagos gyártói: **Hochsinger Testvérek vegyészeti gyára,** Budapest, VI., Rózsá-utca 85. sz.

Gyémánt-aczel borotvákat szállít 5 évi jótállás mellett 1 forint 50 krajczárért. 10058
SOHR JÓZSEF, Szill, Somogy, m. 25.
A ki jó borotva hiányában van, ne mulassza el ezen hírneves borotvákat beszerezni. Minden borotvához értékes borotvatartó ingyen.



ESZMÉNYI KEBEL

érhető el a **Pillules orientales** által, Ratió gyógyszerárúháza Párisban, Passage Verdeau 5, az egyedüli szer, mely két hónap alatt és a nélkül, hogy az egészségek árana, az eszményi kebel fejlődését, valamint a kebel ártalmának szüntetését biztosítja. Egy üvege ára használati utasítással együtt 3 forint. Raktár: **Török József,** Budapest, Király-utca 12. sz. 9791



MARGIT-CREME,

mely vegetusita, sem higanyt, sem ólmot nem tartalmaz teljesen ártalmatlan. Ezen világírú arzenikus pár nap alatt eltávolít szépi, májfoltot, pattanást, bőrtakát (Mitesser) és minden más bőrbajt. Kisimítja a ráncokat, redőket, himlőbubókat és az arcot hűvelé, simává és üdvé varázsolja. Ára nagy üveg 2 kor., kis tégely 1 kor. **Margit hűgypor** 1 kor. 20 fill., **Margit szappan** 70 fill., **Margit fogpó** (Zahn-pasta) 1 kor., **Margit arcvíz** 1 korona. Hamisítványok bíróság üldözöttek.



Legkedveltebb, legjobb hajfestőszer a MELANOGENE fekete és barna színben.

Ezen kitűnő és ártalmatlan készítménnyel haját, szakált, bajszát pár percz alatt feketére vagy barnára lehet festeni. A szín állandó és a természetes színtől meg nem különböztethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem piszkít. Ára 2 kor. 80 fillér. 9815

Postán utasítással vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: **Földes Kelemen** gyógyszer. Arad. Budapesti főraktár: **Török József** gyógyszer. Király-u. 12. és Andrassy-út 29. — Kapható minden gyógyszerárúháza.

Magyar királyi szabadalmazott és védjegyzett

PURGO

a legenyhébb jóízű laxans még csecsemőknek is adható. Bendelve angol, francia, magyar és német egyetemi tanárok által. — Kapható minden gyógyszerárúháza. 9777

Alapítva: 1864. — Kiténtve: Páris, Budapest, Bécs, Szeged. — Telefon 63—36.

BERKETZ I. UTÓDA

Kelme-, selyemfestő és vegytisztító gyára, Budapest, Kinizsi-u. 14.
Gyűjtőtelepek: IV., Váci-utca 51., VI., Izabella-utca 66., VII., Kerepesi-út 78., VIII., Üllői-út 30.
Női-, férfi- és gyermekruhák, háztartási cikkek, függönyök, himzések, csipkék, szőnyegek, tollak, bátorok és bátorozóvetek stb., stb. részére.
Videki megbízások jutányosan és pontosan teljesítettek. Postaküldemények ezimzöndök: IX., Kinizsi-utca 14.

Nodusin Aranyér-balszam.

Egyedül álló szer, mely operatív vagy égetés nélküli tökéletesen és biztosan gyógyítja úgy a vak, valamint a nyitott aranyerőt. Kórháziilag kipróbálva. Teljesen ártalmatlan. Elismert levelek szerint szárazkát és szárazkát teljesen gyógyított. Törvényesen védve. Kapható a készítőnél: **Nagy Kálmán,** gyógyszerárúháza Nyiregyházán, továbbá **Török József**nél, Budapest, Király-utca 12. és a többi gyógyszerárúháza is. Ára használati utasítással együtt 4 korona, bérmentes küldéssel postán 5 kor. az összeg előzetes beküldése, vagy utánvét ellenében. 9885

Ha őszül a haja

ne használjon mást, mint a „STELLA“-HAJVIZET, mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K. **ZOLTAN BELA** gyógyszerárúháza, Budapest, V/49, Szabadság-tér, Sétány-utca sarkán. 9938



ZSIGMONDI KÁROLY kocsigyártó, Budapest, IX., Imre-utca 3, a körponti vásárcsarnok mögött. Árjegyzékét ingyen és bérmentve küld. Muzéum-körzeti raktárát beszüntette. Használt kocsikat becsereél, javításokat elfogad. 10038

A. SEGUIN BORDEAUX
A Jury tagja Versenyen Kivül 1889-91 BORDEAUX-1 Nemzetközi kiállítás
DR. RICHARD ROCHON HATÓ FESZTEKJE
Elkészítve. Tökéletesítő. Kapható
MINDEN JOBB illatszerüzletben, gyógyszerár- és drogeriában.

Kwizda-féle 9930 **korneburgi marha-táppor.**
Életrendi szer lovak, szarvasmarhák és juhok számára. A legtöbb istállóban 50 év óta használtatik falánkosság hiányánál, rossz emésztésnél, a tej jobbtárára és a tehének tejbőségének fokozására. 1 doboznak ára K 1.40, 1/2 doboz K —.70. Főraktár Magyarország részére: **Török József** gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12. és Andrassy-út 26. szám.
KWIZDA FERENCZ JÁNOS os. és kir. osztr.-magyar, román kir. és bulgária fejed. udv. szállító.
Kerületi gyógyszerész Korneburgban Bécs mellett.
Képes árjegyzékét ingyen és bérmentve.

Schicht-szappan

Mindenütt kapható! Bevásárlásnál különösen arra ügyeljünk, hogy minden darab szappan a „Schicht“ névvel és a fenti védjegyek egyikével legyen ellátva. Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. 9901

„szarvas“ vagy „kules“ jeggyel legjobb, legkiadósabb s ennél fogva legolcsóbb szappan. — Minden káros alkotórésztől mentes. **+ Soványság +** Szép tall testidomok a D. Franz Steiner & Co. Berlin cégére által. Aranyéremmel kitüntetve Páris 1900, Hygiene-kiállítás és Hamburg 1901. 6—8 hét alatt már 30 fontnyi gyarapodást becsesül. Orvosi rend. szerint. Schicht-szappan becsületese. Nem szédít. Számos közönségtől. Ára használati utasítással együtt 2 kor. 50 fillér. Postaküldemény vagy utánvétellel. Küldi: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész, Budapest, 18, Király-u. 12



VASÁRNAPI UJSÁG

45. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: **NAGY MIKLÓS.** FŐMUNKATÁRS: **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, NOVEMBER 8.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** (a Világkronikával) együtt évente 24 korona, tétlérével 12 * Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG** (a Világkronikával) együtt évente 16 korona, tétlérével 8 * A **POLITIKAI UJDONSÁGOK** (a Világkronikával) együtt évente 10 korona, tétlérével 5 * Külföldi előfizetéseknél a postai költségek megfizetésétől a postai előfizetőtől.

GRÓF TISZA ISTVÁN MINISZTERELNÖK.

A Z A ZAVAROS HELYZET, melybe a magyar parlamentáriszmus jutott, rosszabb a khaosztól. Megyünk, megyünk egyik hínárból a másikba és még azt se látja biztosan a legélesebb államférfiú szem sem, hogy befeléd megyünk-e még mindig, vagy már kifeléd? Csak imitt-amott akadnak világosabb pontok e rettenetes tévelygésben, bizonyos stációk, honnan a kibontakozás némi valószínűsége dereng.
Széll Kálmán reszisztenciája, gróf Tisza István juniusi kísérlete a házszabályok szigorúbb értelmezésével, meghiusultak. Khuen-Hédervary Károly gróf próbálkozásait közbéjött szerencsétlen incidensek: a Szapáry-féle vesztegetési ügy, a chlopyi parancs és a Körber szónoklatai megbénították. Taktikai hibák is estek kétségkívül. Kedvező helyzetek nem aknáztattak ki. A mit szerdán kellett volna megcsinálni, szombaton csinálták meg, a mikor már nem volt hatása.
Így vált a helyzet egyre kuszáltabbá és reménytelenebbé, az obstrukció magas lángokban csapkod fel, a közönségnek egyre szélesebb rétegeit lepi meg a láz, magát a gubernementális pártot is már-már megrendíti a nagy országgyűlési mozgalom, egységben repedezni kezd a vezérei közt kiüt a régi magyar betegség: versengés és belső intrikák akadályozzák a kibontakozás erőfeszítéseit.
E pillanatban úgy itthon, mint Bécsben, csak két mód kecsgeteti már sikerrel a gondolkodó elméket: vagy egy erősebb többség, vagy egy erősebb államférfi. (A király azt gondolja magában, legjobb lenne a kettő együtt.)
E vezérgondolatnak a folyamánya a kilenczes bizottság munkája, mely egyöntetű programot aláhozta a többségnek és Tisza István gróf megbízatása, ki e programot összehangzásba hozta a korona szándékaival.
A fölszisszenés, melyet megbízatásának híre az obstruálónál és

azok titkos barátjainál mindannyiszor okozott, legjobban mutatja, hogy az igazi férfi érkezett meg.
Tisza István most negyvenkét éves (1861-ben született) s ereje legteljében van. Két tündér pajkoskodott bölcsőjénél, incelkedve egymással, hogy ajándékaikat ellensúlyozzák. Nagy nevet örökölt, ez majd előre viszi. De e nagy névhez odatapadt egy tizenöt évig tartó kormányzás minden népszerűtlensége, — ez majd nem ereszt előre. Hatalmas államférfiú tehetségekkel halmozta el az egyik tündér, de hideg, barátságatlan modort adott neki hozzájuk a másik. Lángoló hazaszeretetet oltott bele az egyik, de beleszóppentette a frázisok iránti utálatot a másik. — s minthogy a színhely olyan ország, a hol a frázisok uralkodnak, a hazaszeretnek, mely nem a tömegek fantáziá-

ját szolgálja, hanem csak a hazát, nincs lehetje.
Különböben e bölcső, a mely fölött a két versenyző tündért képzeljük, nem alátó mesék és dajka-dalok közt, hanem úgyszólván politikai diskussziók zaja közt rengett. Atyjának szereplése az ő születésénél kezdődik és eltart egész férfikoráig. Semmiképp sem közömbös politikai egyéniségének kialakulására az események sorrendje, a mint az a szülői háznál mutatkozik. A népszerű Tisza Kálmán, a balközépi vezér idejében, még gyermek, mikor kezd a népdal zengi a Tisza nevet; mire tudni kezdi a világot, akkorra már a közvélemény mint ellenfél jelentkezik a Tisza-portán s ennek a nyoma megvan a Tisza István lelkében.
Mihelyt elvégezte tanulmányait, a parlamentbe vágyik. Jó hír előzi meg, mint egykor Deák Ferencz érkezését, s ez a hír igazolást nyer, midőn a csinos, szikár ifjú megjelenik apja mame-luk-táborában 1886-ban, mint Vizakna képviselője. A teljes ifjúság hamvával arczán, már is komoly, valami sajtószertű borongás ül világos kék szemében. A keleti faj bizonyos méla szomorúsága.
Nem volt benne semmi abból a nyegleségből, mely a hatalmi pozíciókon állók hozzátartozóit jellemzi, egyszerű volt minden praesentio nélkül, mintha egy köznemesi kuriáról jönne, — de viszont hideg volt, nem pajtáskodott, nem forrt össze teljesen az itt ögylgő, adomázgató és szavazgató urakkal. Öreg maradt, az öregeknel is öregebb. Nem voltak vele megelégedve a generális hívei, — bár mentetgeték, hogy azért ilyen, mert többet tud náluknál. Pedig bizony azért volt ilyen, hogy kevesebbet tudott náluknál. Nem tudott tetetni. Annymra incarnatiója az igaznak, hogy még egy mosolyt, egy szemernyi nyájjasságot se bir mutatni kedve ellen. Ez a fiatal úr az igazi arczával jár itt a lárvák birodalmában. Majd megváltozik, remélték. De Tisza István olyan fából van, a ki eltörhet, de megváltozni nem képes.
Igénytelen témánál szólalt fel



Keller utáni 1896. évi fénykép. GRÓF TISZA ISTVÁN.

az első időkben, a földmivélségi tárca részlekedéseinek. Elegáns alak mint szónok, megnyerő gesztusokkal, melyek csak az egyik kéz kimért, ke-rekded mozgására szorítkoznak. Hangja kellemetes csengésű, minden modula-tióra képes, de ő csak a beszélgető ská-lában használja; semmi declamatio, semmi pose, csak ritkán rezeg meg rajta némi melegség, de ezt is mintha restel-nél, hirtelen abba hagyja. Előadása a puritánság egyszerű, világos és tömör. Csak épen annyit mond, a mennyi szük-séges, hogy megértesse magát. Hatni nem akar, csak meggyőzni. Beszédei mö-gött látszik a széles háttér, melyből az érveket kihalogatta. Némely nagy szó-nokok beszédei is azt a hatást teszik, mintha egy nagy zsák oldódik meg s abból minden kiesne, a mi benne volt. A Tisza István beszédei ellenben olya-nok, mint az eső, mely a felhőkből alá-hullt, de a jó Isten tudja, mennyi van ott még, a mi leeshetett volna. Rokon-szenvesebb, mikor beszél, mint mikor nem beszél, mert minden aplomb, minden ráterítéssel nélkül teszi meg észre-vételeit, olyan modorban, mintha nem fektetne rájuk súlyt. Beszédközben nagy lélekjelenléte van, megzavarni nem lehet, gyors válaszol a közbeszólásokra, és ha kell, tud élesre köszörült szavakat találni. Különben nyugodt és hideg, — csak a szemhez vezető idegek alig észrevehető rángása jelzi, hogy apja történelmi pislogása, ha késik is, nem fog elmaradni.

Tisza István szónoklata a jövő szónoklata, mert természetes. Nincsenek floskulái, mint Horváth Boldizsárának, nincs humora, mint Eötvös Károlynak. Lím-lom az első, gyöngy az utóbbi, de tökéletesnek egyik se mondható. Az idegen hajaknak a férfiak fején épen úgy ki kellett menniök a divatból, mint azoknak a hajaknak, a melyek közé igaz gyön-gyöt fűztek a régiek. Az igazi haj az, a mi közt semmi sincs; maga van a haj. Az igazi parla-menti előadás is csak az lehet egyszer, mely nem cziczomáz, csak megvilágít.

De ha kiesi kérdéseket választott is eleinte gróf Tisza István beszédanyagának, a folyosón vagy a klubban beszélgetés közben nagy elő-szeretettel formált véleményt minden felmerülő esetben s ez oly okos volt, hogy szükségképen nem lehetett népszerű.

Ezsméi, nézetei és terve lassan-lassan nemzeti szükségletté váltak s ezzel egyre nőtt tekin-télye, de a mint a kereszténység egyik szent alakjáról állítja a legenda, hogy a palástja vele együtt nőtt, az ő tekintélyével is együtt nőtt az ő népszerűtlensége.

Mindegy, mégis a vezérek helyére jut. Nem az az ember, a kit él lehet dugni. Sőt minden szögletből mindjárt ő látszik. Már a Bánffy-féle obstrukció idején a Szilágyi leküzdésé-utáni nehéz napokban ő a legalkalmasabb a ház elnöki méltóságára, de ezt megakadályoz-zák barátjai.

A király már akkor tudott felőle, látta mi lakik benne (a király szeme jó), s a mint jelenti Bánffy Décsben, hogy barátjai nem engedik elölké lenni, féltvén őt a lejárattól, ő Fel-sége szokatlan határozottsággal szolt közbe:

— Egy olyan férfiú, mint Tisza István nem járhatja le magát.

Már akkor is a házszabályok komolyabb ér-telmezésének kívánatosága vetette fel a Tisza István nevét, már a király akkori megjegyzésé-ben is benne van a motívuma a négy év után



GRÓF TISZA ISTVÁN. 1900. évi fénykép.

bekövetkező juniusi megbízatásnak, melyet a közvélemény félreértett, — azt bevén zokon, hogy Tisza István engedmények nélkül vállalkozott. De Tisza egyetlenes maradt; Tisza egy-szerűen a parlament többség akaratának vég-rehajtására vállalkozott, mint a hogy most is azt teszi. Csak hogy akkor még a többségnek nem volt akarata — katonai programja.

Csak ama rövid napokt véve is, a mióta deszignált és kinevezett miniszterelnök, olyan rátermettséget a kormányzásra, nehéz kérdé-sek kibontására annyi itélő tehettséget, erélyt, bátorságot, önállóságot tanusított, hogy egész bátran ki lehet mondani: «Egy olyan valaki érkezett meg, a kit nem annyira a király kül-dött, hanem a gondviselés.»

Nagy gondok, roppant feladatok várnak rá, sok küzdelem, a sötétség összes szörnyei meg-mozdulnak . . . Hanem talán ébren lesz a liberális világ is és észbe veszi, komoly fontolóra veszi, — hogy az utolsó gyertyaszál világít.

—th.

GRÓF TISZA ISTVÁN MINT IFJÚ.

Az új miniszterelnök, fia egy olyan édes-apának, mint Tisza Kálmán, és olyan édes-anyának, mint gróf Degenfeld Ilona, lehet gondolni, hogy kitűnő nevelésben részesült. A szü-lői szeretet és gond levegőjében nőtt fel, melyet az apa kötelességérzete és az anya kedélye és önfeláldozása hatott át. Valóban atyai és anyai nevelése volt; a nevelők és tanítók, kik a szü-lői házból mellette voltak, csak másodrangú szerepet vittek a gyermek lelkének és jellem-nek fejlesztésében. Kitűnő emlékező és értelmi tehettség jutott már a természetből osztály-részeül, úgy hogy tanulni valóit, valamint a modern európai nyelvek nehézségeit játszva küzdötte le; nem is annyira szorgalma volt feltűnő, mint kötelességérzetének korai és ko-moly kifejlése. A tantárgyak között, valamint nehézséget, úgy különbséget nem ismert, s épen olyan fogékonyága volt a történelem, mint a matematika vagy az Arany János költői szé-psegei iránt.

Csak a külföldön, a berlini egyetemen vált ki előszeretete a politikai és nemzetgazdasági tudományok iránt és ezen szakokban képezte magát. De a tudományos elméletekkel sehol sem elégedett meg, hanem kiterjedt figyelme a velők kapcsolatban levő gyakorlati kérdésekre is. [15—16 éves ifjú volt, midőn atyja miniszter-elnök lett, és az addig majdnem ideálisan tulzó

haszaszeretben nevelt ifjú helyzeténél fogva azonnal bepillantatható a gyakor-lati politika és a hatalomgyakorlás gyak-ran kiábrándító rejtelmeibe. Látta az áldozatokat, melyeket a kormányzó poli-tikusnak hozni, az eszményeket, miket a haza érdekében módosítani kell. Korán felismerte azt a nagy igazságot, a mivel Vörösmarty oly szépen jellemezte Deák Ferenczet, hogy a haza érdekében nem csak félni tudallannak, hanem félni merőnek is kell lenni. Megismerte az ezer és ezer tiszta és kevésbé tiszta érdeket, mely a hatalmon levő állam-férfit körülveszi és ostromolja. A gyer-mekből pár rövid esztendő alatt érett férfi lett.

És Németországban Berlinben laktá-ban közvetlen közelből látta az új né-met birodalom rohamos fejlődését, a Bismarck nemzetalkotó hatalmas alakját és erős kezét. És mindenütt látnia kel-lett a frázis küzdelmét a tettekkel, az eszményeket a valóságokkal, az elvont igazságokért a gyakorlati kivitellel. Egész lelkével már mint ifjú állást foglalt a frázis ellen. Látta, gyermekkorában végig élte atyja példáját a népszerűség-nek édességét, majd méltatlanságait, és látta ezrek példáját, mennyit áldoznak Magyarországon a népszerűség hajhá-szatában, micsoda kislelkű félelem ural-kodik a társadalomban a népszerűség kockázatáért. És egész lelkével már ifjú korában állást foglalt a népszerű-ség hajhászata ellen, és ebben a tekintetben ép oly ritka, mint becses példát adott nemzetének.

Midőn a hat gimnáziumi osztálynak a szülői háznál elvégzése után a debreczeni ref. főgym-nasiumban nyilvános tanuló lett, mindaddig, míg még nem egészen 15 éves korában az érett-ségi vizsgálatot letette, a szorgalomban és köte-lességteljesítésben mindig elől járt. Tanulótársai közül többeket a barátságának most is fennálló kötelékei csatolnak ezen időből hozzá. Ezek körében vidám, kedélyes volt mindig. Az egy-niség értékét nézte és kereste barátaiban, és örömet emulatótt mind tanuló, mind katona korában akára kedélyes tréfákkal és társalgással, akár a dal és a cigányzene hangjai mellett.

Már úgyszólván gyermekkorában meg tudta fékezni szenvedélyeit és — a mi ennél ritkább dolog — akaratának teljes hatalma alá tudta hajtani testét és az élet minden kényelmét. Ezt kora ifjúságától kezdve teljes szigorral majdnem a túlságig vitte. A Geszten tölött nyarakon, mikorára a vendégek — kiknek pedig alig volt valamikor hijában a geszti kastély — felkeltek, a fiatal István már napi dolgának jó részét elvégezte a gazdaságban és lóháton érkezett haza. A magyar paraszt példáját követte, a ki nyáron alig alszik. E mellett fáradhatatlan a lovaglás, vívás és teniszezésben maig is. Nem-csak tudományosan képzett gazda, hanem a gazdálkodásban találja legnagyobb örömét.

De a lelki öröklés valami titkos hajlama mégis oda húzza a politikához. Meglehet az vonzza, hogy magyar államférfinak lenni igen kényelmetlen és népszerűtlen feladat. Vagy kötelességet rója le hazája iránt, fáradsalmakban, tettekben.

Az majdnem kétségtelen, hogy hatalomvágy és dicsvágy nem vezet. Tisza István többször nyilatkozott: «ha a haza érdeke kívánja, szíve-n feláldozom magamat, úgy, a hogy az a leghasznosabb és ott, a hová küldenek». Tisza István segédfogalmazósgát is vállalta, ha gondolná, hogy az országnak így jobban hasz-nálhat. De viszont a miniszterelnökség is nyűg rajta — a saját passzióját követve. Mert szen-vedélyes gazda és nagy «filiszter», a ki otthon, családjá körében érzi magát jól. Már korán megnöstül, nőül vevén nagybátyjának, az egy-kori vitéz honvédnek legidősebb leányát, Ilonát, kívül boldog, példás házasságot él. Fjnk, szin-tén István, tavaly tette le az érettségét Debre-czenben, most pedig Liposében jogász.

Othon minden gazdasági dologba beleszól, minden cselédjét ismeri, elbeszélget velők, a falubeli paraszttal levelezést is folytat. Áltá-lában a magyar parasztot helyezi a legmaga-sabb piederzatra a különböző osztályok közül. Cselédjét úgy tekinti, mint a kik a családhoz

tartoznak, minden ügyük-bajjukban kész segítő-jük. Egyszer valamelyik képviselőtársá fölke-reste Geszten, de a házigazda nem jöhetett rö-g-tön a fogadására.

— El van foglalva, — mondák, — egy-két percznyi türelmet kér.

— Talán fürdik? — kérde a vendég.

— Nem, nem. A gróf úr az inasát massz-rozza, mert a János ma nem jól érzi magát. Ilyen ember Tisza gróf, a kit hidegnek, me-revnek, szeretet nélkülnek mondanak, — pedig mélyen alul a szive alján izzó tűz hevíti ember-társai iránt: van lángja, de nincs füstje, mely kavargva messze szállna ki a portájáról.

BORONGÁS*

(Tátra-Széplak, 1903. augusztus.)

Felleg borong a Tátra ormán
S a messze tájra néz mogorván.
Mint egy tükör táru előbe
Magyarország tündér-vidéke;
De a mit e tükörbe lát,
Nem fűzi el borulátát.

Nincs itt öröm, csak eltörődés,
Csak önmagát dúló törekvés;
Sohajta tőr a zaklatott hon,
Vihar gázol határainkon,
S elfúl attól, bármily kevés,
Csirájában a magvetés.

Puhúl a föld kemény göröngye,
Harmatozza verejték gyöngye;
De áldását ha szűken adja,
A munkás kéz lessügged rajta
S föld és nép, két testvér-elem,
Egymáshoz már ma hűtelen.

Reményünket kétség riasztja,
Erőnkét ősz-visszál fogyasztja;
Bukott vezérré lőn az elme,
Szenvedélylyé a hon szerelme
S tovább-tovább csábt utunk,
Melyen örvény felé futunk.

Bölcs tanácsát a mult kitarja,
De süket fül s behunyt szem várja.
Ügyével a féltett hazának
Vékony jegen tombolva járnak:
A lázas fő mindent feled
A szunnyadó mélység felett.

A költő is zord éjszakán át
Jós-ihlettel zendíti lantját,
Ha egy-egy szív magába térve
Talán figyelne énekére;
De hangját, bármint emeli,
A felzúgó zaj elnyeli.

Am hozzá az ösök porából
Egy síri szózat hangosan szól:
«Miénk e föld, nem csak tiétek,
Mi szertettük, a mit ti vétek
S a mint érte fáradsatok:
Átok, vagy áldás rajtatok!»

Lévay József.

A CZIMBORÁK.

Irta Gorkij Maxim.

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

Közülük az egyiket Pljasi-nogá¹-nak, a má-sikat Upovajuscij²-nak hívták s foglalkozá-sukra nézve mind a ketten tolvajok voltak.

A város végén, egy mély árokban furcsán

szétszórta külvárosfelében laktak, egyikében azoknak a vályogból és korhadt fából össze-takolt rozoga viskóknak, melyek messziről olyanok voltak, mint egy rakás árokba hanyt omladék. Lopni a «czimborák» a város közelé-ben fekvő falvakba jártak, mert a városban bajosan ment a dolog, a külvárosban pedig a szomszédoktól nem volt mit lopni.

Mind a ketten óvatos és szerény fizzők vol-tak: — ha valahol egy darabka vászonra, egy újjasra vagy baltára, valami szerszámra, visel-tes ingre vagy egy-egy csirkére tettek szert, azután jó darabig feleje se mentek annak a falunak, a melyben sikerült valamit eleseniök. De minden óvatosságuk mellett is a környék-beli parasztnak nagyon jól ösmerték őket s fenye-getőztek, hogy alkalomatán bizony agyonverik mindkettőjüket. Csakhogy erre való alkalom nem igen kínálkozott a parasztnak s a két czimborá csontjai, bár már vagy hat esztendeje hallgatták a parasztnak fenyegetéseit, még min-dig teljes épségben voltak.

Pljasi-noga vagy negyvenesztendő, magas-termetű, szikár, csontos, de izmos ember volt. Lehorgasztott fejvel, hosszú kezeit hátrátéve, lassan és nehézkösen szokott járni s járás köz-ben mindig jobbra-balra pislogott aggodalmasan összehúzott és nyugtalanul fűrkesző szemével. A haját nyírta, a szakállát beretválta; szürkülő és sűrű, katonás bajsza eltakarta a száját, s torzonborz és szigorú kifejezést kölcsönzött az arcának. A ballába alkalmasint ki volt ficza-modva, vagy el volt törve, és ennek követke-zésében hosszabb lett a jobbaj; járásközben a ballába minden lépésnél felszökött a levegőbe és ide s tova libegett; járásának ebből a saját-szerűségéből keletkezett a neve is.

Upovajuscij tán őt esztendővel idősebb volt a czimborájánál, valamivel alacsonyabb ter-metű és szélesebb vállú. De sokat és nagyon köhögött, s dereszód, sűrű fekete szakállal be-nőtt csontos arcának beteges sárgaság ömlött el. Szemei nagyok és feketék voltak, de szelíden és alázatosan néztek mindenre. Járásközben húsos ajkai összecusosítottá és halkán fütő-résztét valami egyhangú és szomorú nótát, mindig ugyanazt. A vállán különféle színű ron-gyokból összeférezelt, bélelt bekecshez hasonló ruhadarab fityegett; Pljasi-noga pedig övvel átkötött hosszú, szürke kaftánban járt.

Upovajuscij paraszt volt, míg a czimborája inasból és markórból lett sekrestyének volt a fia.

Kettőjüket mindig együtt látták s a parasztnak így szóltak, mikor megpillantották őket: — Megint előkerültek a czimborák, — ahol vannak ni, mind a ketten!

— Tyűh, az ördögös fizzők!

— Ugyan mikor fordulnak már föl?!

A czimborák meg ott ballagtak valami düldő-úton, fűrkesző pillantásokat vetve ide s tova, s gondosan kerülve azt, hogy valakivel találko-zanak. Upovajuscij köhécselt és fütőrészte a maga nótáját; a czimborájának a lába meg úgy libegett a levegőben, mintha csak el akart volna szakadni tőle, hogy letérjen gazdája veszedel-mes útjáról. Vagy pedig ott heverésztek vala-hol az erdő szélén, a bokrok közt az árokban és halkán beszélgettek arról, hogyan és miképen lopjanak, hogy ehessenek.

*

Télen még a farkasok is, — pedig a czimbo-ráknál sokkal inkább föl vannak szerelve a lét-ért való küzdelemre, — rosszul élnek. Soványan, éhesen és elkeseredetten kóborolnak az utakon s bárha az emberek olykor leütik is őket, mégis, félnek is tőlük, mert vannak fogaik és kar-maik az önvédelemre, s a mi a fő, a szívüket még nem látvította el semmi. És az utóbbi körülmény nagyon fontos, mert ahog, hogy valaki a létért való küzdelemben diadalmoskod-hassék, kell, hogy vagy nagyon sok esze, vagy olyan szive legyen, mint a fenevadnak.

Így hát télen bizony rosszul ment a czimbo-rák sora; legtöbbször esténként kiálltak a város utcáira és kéregettek, iparkodván lehetőleg nem kerülni a rendőrség szemei elé. Csak na-gyon ritkán sikerült valamit eleseniök; a fal-vakban csatangolni nem igen lehetett, mert hideg volt és mert lányomaiok ott maradtak a hóban, de meg ezáltal is lett volna a falva-kat járni, a hol minden be volt zárva s tele volt fűva hóval. Télen az éhséggel folytatott

küzdelemben sok erőt vesztek a czimborák s tán nem volt senki, a ki oly epedve várta volna a tavaszt, mint a hogy ők várták . . .

És ime végre beköszöntött a tavasz. A beteg és elgyötört czimborák kibújtak odükből s örvendő nézték a földeket, melyekben nap-ról-napra gyorsabban olvadt a hó, megjelentek a sötétbarna pocolyák, mint a tükör úgy csil-logtak a bécák és vigan csörgödztek a pata-kok. A nap elárasztotta önzetlen sugarával a földet s a czimborák kéjesen sütkéreztek ben-nük, arról elmélkedve, mikor fog megszáradni a föld és mikor lehet majd végre megint «por-tyázgatni» a falvakban. Upovajuscij, a ki álmatlanságban is szenvedett, sokszor kora hajnalban fölverte a czimboráját és újjongva mondta neki:

— Hé! Kelj föl . . . megérkeztek a fekete varjak!

— Megérkeztek?

— Isten ucscse meg! Halod hogy kárognak?

A viskójukból kibújva hosszasan és figyel-mesen elnéztek, a mint a tavasz fekete hirnőkei serényen rakták új fészkeiket, javították a régieket, betöltve a levegőt hangos károga-sukkal . . .

— Most a pacirtákon a sor — mondotta Upovajuscij és elkezdte összeigazítani ócska és félig elrothadt hálóját.

Megjötték a pacirták is; ekkor a czimborák kimentek a földekre, fölállították valami po-csolya szélén a hálójukat s nyakig vizesen és sárosan belehajtották az éhes s a vándorlástól kimerült madarakat, melyek eleséget kerestek a lucskos és a hó alól csak az imént felszaba-dult földön. Ha fogtak valamit, darabját egy garasért vagy hatosért eladogatták. Azután jött a galambbegy, ez összeszedték és vitték a piacra a zöltséges kofálnak. A tavasznak csaknem minden napja hozzájuttatta őket valami új, bárha csekély keresethez. Mindent ki tudtak aknázni; a barka, sóska, gomba, számozca, . . . semmi sem kerülte el a figyelmüket. Mikor a katonák kivonultak czéllővérsre, a lefuvas után a czimborák nekietek a sánccoknak, összeke-regettek a golyókat, melyeknek fontját azután húsz kopokért eladogatták. Mindezek a kereset-források, bár nem engedték, hogy a czimborák éhenhaljanak, mégis vajmi ritkán nyújtottak nekik módot arra, hogy a jóllakottságnak, a teli gyomornak s a lenyelt ételen végzett lázas munkájának kellemes érzését élvezhessék.

*

Egyszer áprilisban, mikor még alig mutat-koznak a rügyek a fákon, az erdők kekes fél-homályba burkolóznak s a napfényben úszó barnás, kövér földeknek még alig serked a fű, a czimborák ott ballagtak az országúton és saját készítményű cigarettáikat sziva, beszél-gettek.

— Mind sürűbben köhögés, — figyelmeztette Pljasi-noga nyugodtan a czimboráját.

— Baj is az! . . . Majd átmelegít jól a na-pocska és magamhoz térek megint . . .

— Hm! Jó volna tán, ha kórházba mennél . . .

— Ugyan már minek? Ha meg kell halnom, úgy is meghalok.

— Az is igaz.

Az országúton nyírfák mellett mentek el, melyek redők szorták finom ágaik szövényes árnyékát. Vidáman csiripelve verebek ugran-doztak az úton.

— Ez onnan van, hogy valami úgy fojto-gat, — magyarázta Upovajuscij, — mert a a levegő most sűrű, nedves és zsiros, nehezen bírom nyelni . . .

Erre megállt és elkezdett köhögni.

Pljasi-noga ott állt mellette, cigarettázott és határozatlanul nézett rá. Upovajuscij, erős köhögés rohamában a kezeivel dörszölte a mel-lét; az arca szinte belekékült.

— Alaposan összerázott, — mondotta, mikor megszűnt köhögni.

Tovább ballagtak, fölriasztva a verebeket.

— Most Muhina felé megyünk, — szólalt meg Pljasi-noga. — Megkerüljük hátulról . . .

Erre megállt és elkezdett köhögni.

Pljasi-noga ott állt mellette, cigarettázott és határozatlanul nézett rá. Upovajuscij, erős köhögés rohamában a kezeivel dörszölte a mel-lét; az arca szinte belekékült.

— Ez lesz vagy harmincz verszt, — mon-dotta Upovajuscij.

— Csak ne hiába tegyünk ekkora utat . . .

(Folytatása következik.)

* Budapesti Szemle legutóbbi füzetéből.

¹ Pljasi-noga = billegőláb.

² Upovajuscij = reménykedő.

AZ ÚJ KORMÁNY.

A régi kormány hosszú betegség után megtért őseihez.

Nem irunk a miniszterekről egyenkint nekrológot. Egy-egy kormány olyan, mint a csillár, együtt égnek a villamos körtéi s a milyen fényt együtt tudnak kiadni, annyira világos a horizon. Hogy egyik-másik körte nagyobb lángot adott ki, az mellékes. Sok tisztelet kíséri Wlassics Gyulát s Darányi után sok nyom marad.

A régi kabinetből csak Lukács László lépett át az újba is, a ki kedves embere a királynak s nélkülözhetlen az országra nézve; megmaradt továbbá a szelíd Plósz Sándor, a kinek a fiókjában olyan javaslatok vannak, melyekhez minden képzelhető jelölt kicsinek érezte magát.

Az újból sem új már Hieronymi Károly, ki az utolsó időkben kimagasló szerepet játszott az ó-szabadelvűek élén s most a kereskedelmi tárczát vállalta el. Hieronymi egyike az ország legokosabb embereinek, azokból való, a kik sohasem kopnak el. Volt már államtitkár a közlekedésügyi miniszteriumnál, volt számvevőszéki elnök Szapáry alatt, a Wekerle-kabinetben mint belügyminiszter működött, állott vasutak élén, bank élén s mindenütt nagy tehetségnek bizonyult. De igazi helyén csak most van e tárczánál, mert úgyszólván ő az egyetlen magyar államférfi, a ki a kereskedelem szövevényes vérkeringését az anatómus pontosságával ősméri; most hatvanhét éves, de még



LUKÁCS LÁSZLÓ PÉNZÜGYMINISZTER.

Ellinger fénykép.



PLÓSZ SÁNDOR IGAZSÁGÜGYMINISZTER.

Kallier utcai fénykép.



TALLIÁN BÉLA FÖLDMIVÉLÉSÜGYI MINISZTER.

Ellinger fénykép.

ruganyos, agilis, nagy munkaerő. Évei nem vonnak le értékéből, de hozzáadnak, mert gazdag tapasztalatok állnak a háta mögött. Törvénytisztelést s egyszersmind egyénisége vonzó erejét az mutatja legjobban, hogy mikor belügyminiszter volt, kétszer bukott meg egy-egy választó kerületben (tisztá eszközökkel dolgozva), míg ellenben a most folyó országgyűlésre, mi-

Nem egészen új miniszter Berzeviczy Albert sem, a ki a most elvállalt vallás- és közoktatásügyi tárczának Trefort és Csáky idejében államtitkára volt s már akkor letette a próbát, hogy kitűnő kultuszminiszter lesz. Berzeviczy közéletünknek ama nemes alakjaihoz tartozik, kik a nemzeti ideálok korában népesítették azt be, kiknek nem kellett megbízás vagy hivatalos

lament, hanem az egész magyar közelet vezéralakjai közé emelte; több már ő alig lehet, de a nemzeti kulturára még nagyon ráférnek a többletek.

Szerencsésnek kell elismerni a földmivélséi tárczára nézve a Tallián Béla kinevezését. Talliánt két szóval meg lehet rajzolni: «Okos ember, a ki kedves is», nem az elméleti prin-

jellegű kiküldetés, hogy valamit csináljanak a közjó érdekében. E férfiakat maga a természet jelölte ki bizonyos feladatokra. A Csengeryek, Kemény Zsigmondok nem viseltek állásokat, hanem dolgoztak az országért a nélkül, hogy valamely dieten classisba lettek volna sorozva. Berzeviczy Albert, a mióta nem volt is kultusz-államtitkár, azóta is folyton kulturát csinált. Mozgott, buzgózkodott, lelkesített, anketirotzott, könyvet írt, irodalmi társaságban elnökölt, szoborbizottságokban tanácskozott, tanügyi kérdésekhez hozzá szólt, beszédeket tartott a közmivélségi egyletek közgyűlésein. Egy szóval majdnem csak azt csinálta, a mit most fog, mint a hogy az arany voltaképen már akkor is pénz, mikor még nincs ráverve a király képe.

Az új miniszter erős talentum, nagy látkörű ember és jeles szónok. Előkelő megjelenése van, szép férfias külsejű, csak hideg ember, nagyon hideg ember, hidegebb, mint a miniszterelnök s ezenfelül ünnepléses. (A miniszterelnök épen nem az.)

Karrierje már eddig is egyike a legfényesebbeknek; volt már a kormány tagja, mint államtitkár, birta a Ház bizalmát, mint a parlament alelnöke (méltóságjeljes nyugalommal, körültekintő okossággal és gyors, erélyes kijelentésekkel tudott elnökölni), egyik legszeretettebb országgyűlési képviselője a főváros hivatalnokmentes VIII-ik kerületének, azonfelül már évek óta belső titkos tanácsosa Ő Felségének. Tiszteletreméltó jellege nagy tehetségeivel párosulva, őt nemcsak a par-

cipiumok embere, hanem a gyakorlati élet figyelmes szemlélője, a kinek éles szeme van a bajok felismerésére s azonfelül elég érzéke van magyar orvososságot kifundálni a gyógyulásra.

Tallián most ötvenkét éves, de még ruganyos fiatal embernek látszik s lesznek a karzaton olyanok is, a kik őt fogják tartani a legszebb

megyét, Torontált, Somogyot, Békést. A népet is ősméri alaposan, mert török-kanizsai birtokát maga kezeli, mintaszerűen, a hol közelről látja az alföldi szocializmus növekedését, a munkás viszonyokat, stb.

Ezekkel egyszer-kétszer a Házban és a sajtóban is foglalkozott, általános figyelmet kelte-

hez vitt a legközelebbi időkben, Tallián becse fokozatosan növekedett. Reméljük, hogy a nagymoloch, a parlamentarizmus, a ki előbb-utóbb mindent fölfal, sokáig megkíméli.

Ritka esetet jegyezhetünk föl a honvédelmi tárczánál. Egy katona karriert csinál egy beszéddel! Nyíry Sándor vezérőrnagy, a Ludo-



HIERONYMI KÁROLY KERESKEDELEMÜGYI MINISZTER.

Ellinger fénykép.



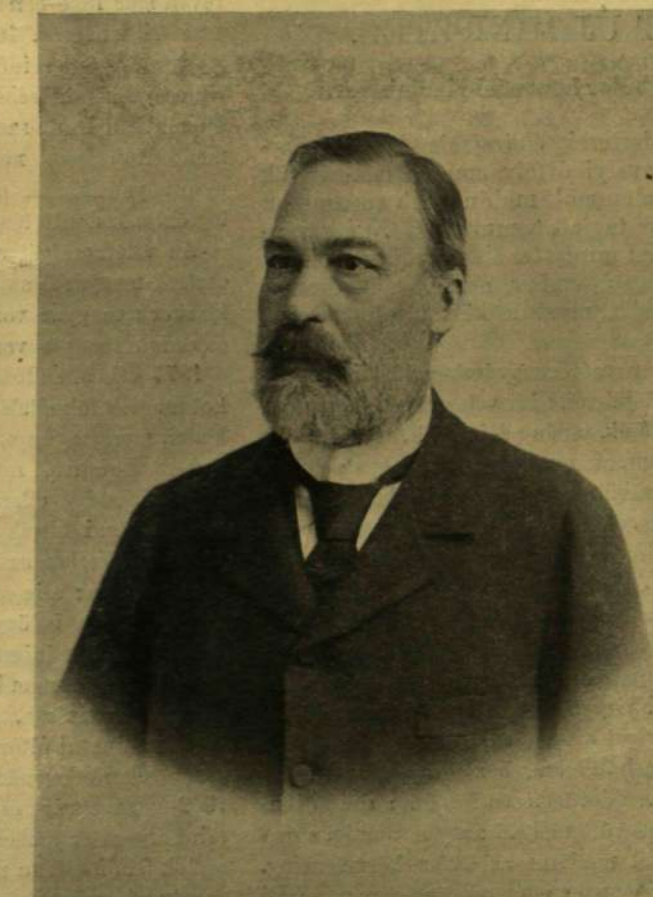
BERZEVICZY ALBERT VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER.

Erdélyi fénykép.



NYÍRY SÁNDOR HONVÉDELMI MINISZTER.

Goszlak fénykép.



OSEH ERVIN HORVÁT MINISZTER.

Erdélyi fénykép.

miniszternek. (Ámbár Tisza Istvánnak is lesz ott pártja.)

Erélyes, parancsolni tudó ember, de azt oly megvesztegető modorban teszi, hogy öröm neki szót fogadni.

Az adminisztrációt kitűnően ősméri, mert az aljegyzőségtől és szolgabírósig fel a főispánságig mindenféle poszton szolgálta a vár-

Tallián kiváló ember, urias, előkelő megjelenésével, élénk temperamentumával, gyors felfogásával és éles ítélőképességével, melyek a házelnöki székben is vonzalmat és elismerést szereztek részére. Tallián kiváló lenne még akkor is, ha bármilyen gazdagok volnánk használatos parlamenti erőknél, de a kegyetlen emberpusztítás után, a mit az obstrukció vég-

vika Akadémia parancsnoka egy magyar tüzőtől szikrázó beszédet mond a király jelenlétében és ezzel felkelti maga iránt az általános figyelmet és Tisza István beülteti a kabinetjébe miniszternek. Ez legalább egy kis reciprocitás. Mikor még civilek voltak a honvédelmi miniszterek (Szende, Ráday), azon a pretextuson kerültek be, hogy valamikor karddal is esőrómpöl-

tek, illő tehát, hogy megforduljon a dolog s ezentúl a katonai miniszterek jogzime valami szónoklatból vegye a származását. Vezérőrnagy Nyiry jó magyar ember. (Az a hír szállong róla, hogy nem tud talán németül sem.) Sokáig volt Debreczenben ezredes (a minthogy látszik is rajta a debreczeni koszt).

Alacsony, mozgékony, kurta nyakú, tagbaszakadt ember, kopasz, kerek magyar közbakafej, valóságos kincstári koponya, mely semmit se mutat, de a melyből két fényes, okos szem mosolyog.

Nyiry természetesen egészen «homo novus» a parlamenti világban, de mégsem egészen «szűz», mert mint báró Bauer közös hadügyminiszter egykori hadsegédének a kilenczvenes évek elején az ő feladata volt, hogy a magyar delegációban a civilek beszédjeit Bauernak tolmácsolja. (Hát mégis csak tud németül.)

Az élénk, mozgékony «öreg úr» egyébiránt a miniszterelnököt kivéve, a legfiatalabb tagja a kabinetnek, mert csak ő van innen az ötven éven. Azt mondják, nagy tehetségű katona és roppant higgadt, de a mellett schlagfertig, a mit majd csak akkor tudunk meg alaposan, ha az öreg Thaly Kálmán kezd neki közbeszólni.

Utolsóának maradt Cseh Ervin, a horvát miniszter. Az egyetlen kálmánista egész Horvátországban. Cseh Ervin nem új miniszter. A Széll-kabinetnek volt tagja és egy fontos lépésre határozta magát: megházasodott és leköszönt. A Khuen-aera alatt a mézesheteket élte és megint egy fontos lépésre határozta magát: visszajött miniszternek. Természetesen semmit se változott. Ő még mindig Cseh Ervin és még mindig az egyetlen kálmánista Horvátországban. De a szeméi, a nagy világító szeméi mintha még nagyobbak volnának.

KÉT ÚJ MINISZTER.

Nyiry Sándor honvédelmi miniszter.

Az új miniszterek életrajzait lapunk harmadévi és tavalyi évfolyamaiban ismertettük már azon alkalommal, midőn több sorozatban a képviselőház tagjait bemutattuk. Nyiry Sándor honvédelmi miniszter életpályáját azonban, ki a politikában új ember, nem volt alkalmunk ismertetni. Róla most a következő adatokat közölhetjük:

Nyiry Sándor vezérőrnagy testestől-lelkestől magyar katona. Bajtársai, a kik vele szolgáltak, tisztjei, a kiknek vezetőjük, tanácsadójuk volt, a legkiválóbb katonai talentumok egyikének ismerik s a debreczeni honvédezedhez tartozó tartalékosok ma is melegen emlékeznek egykori humánus ezredparancsnokukra.

Harmadfél évvel ezelőtt hirtelen kiemelkedő alakjává lett a honvéd tisztikarnak. 1901. évi május 8-án szentelték fel Ő Felsége és a királyi család több tagjának jelenlétében a Ludovika-Akadémia új zászlaját s Nyiry Sándor mondotta az avató beszédét, a melylyel a zászlót Ő Felsége jelenlétében a növendékeknek átadta. A hazafias tüzzel telt, lendületes, szép beszédet lelkesen fogadta a sok növendék és az egybegyűlt előkelő nagy közönség, s melegen elismeréssel méltatta az egész közvélemény. Nyiry Sándor egyszerre országosan ismert névvé lett.

Most, hogy honvédelmi miniszter lett, bizalomteljes várakozással fordul személye felé nemcsak a honvédség, hanem az egész magyar közönség is, a melynek tiszteletét kívívnia teljes mértékben sikerült.

Székyi Nyiry Sándor Szabolcsmegyéből származott, a hol Székely községben 1854. november 7-én született. Előbb a marburgi hadapródiskolában, majd a bécsújhegyi katonai Akadémiában tanult. Az Akadémiából mint hadnagy került ki s 1874-től 1879-ig ebben a rangfokozatban szolgált a 68-ik gyalogezrednél, a mely résztvett a boszniai hadjá-

ratban is. Még ebben az évben főhadnaggyá léptették elő s két év múlva a bécsi hadi-iskolába vezényelték. Ez intézetből kikerülve, csakhamar századosi rangra emelkedett. Három évig mint vezérkari százados a katonai irodában működött, 1887—1891-ig ismét csapatbiztosító volt abban az ezredben, a melyben katonai pályáját mint tiszt megkezdte. 1891-ben a 24. gyalog-hadosztály vezérkari főnöke s még ugyanabban az évben őrnagy lett. 1892 elején a hadügyminiszterium elnöki osztályába került s ugyanaz év őszén a hadügyminiszter hadsegéde lett. 1894-ben alezredes lett, 1896-ban mint a debreczeni 3. gyalogezred parancsnoka a honvédséghez került. 1897-ben alezredes és 1899-ben a Ludovika-Akadémia parancsnoka lett. Az ő idejében fejlődött az azelőtt csak hadapródokat nevelő intézet katonai főiskolává és neki sok része van abban, hogy a Ludovika-Akadémia igen hamar egy színvonalra jutott a közös hadsereg híres főiskolájával, a bécsújhegyi katonai akadémiával.

Hieronym Károly kereskedelmi miniszter.

Hieronym Károly kereskedelmi miniszterrel adott korábbi ismertetésekhez csatoljuk a következő sorokat, melyeket az ő működésének egyik alapos ismerőjétől kapunk:

A külföldön, különösen Franciaországban nem ritka eset, hogy egy mérnök közvetlenül az államkormány kerékébe mellé juthasson; nálunk Hieronym Károly az első technikus, a ki egyenesen részt vehet hazája sorsának intézésében; sőt most már nem is első ízben, mert 1892-től 1895-ig a Wekerle-kormányban a belügyminisztere volt.

Hieronym az új miniszterium legidősebb tagja. 1836. október 1-én született Budán, hol a József-műegyetemen tanulmányait befejezve, 1856-ban Budavárosnak mérnök-növendéke lett, de csakhamar Máramarosba került tagostani; ugyanez a megye 1861-ben főmérnökvé választotta. Innen hívta föl a kiegyezés után az első közmunka- és közlekedési miniszter, Mikó Imre a miniszteriumába titkárnak. Nagy tehetsége és képzettsége révén már 1868-ban osztálytanácsos, 1872-ben miniszteri tanácsos, 1874-ben pedig államtitkár-helyettes lett és e minőségében a nevezett miniszterium újjászervezésében, aztán folyóink, első sorban a budapesti Duna-szakasz szabályozásában az ármentesítésekben, megkülönböztetve pedig a magyar vasúti politikának megállapításában első rendű, legtöbbször döntő tényezőként szerepelt.

Az államszolgálatból 1882-ben kilépett és az osztrák-magyar államvasutak vonalainak szétválasztásakor a magyar vonalak igazgatósági elnöke lett és az is maradt e vonalak államosításáig, 1891-ig.

1874 óta állandóan tagja a képviselőháznak, a hol magvas felszólalásait mindenkor éber figyelem kíséri, mert logikája, sokoldalú és nagy alaposágú tudása, hatalmas munkabírása, nyugodtsága, szónoki képessége ellenfeleinek is imponál. E kiváló tulajdonságai bírták arra a törvényhozást, hogy 1892 októberében az állami főszámszék elnöki polczára emelte; alig egy hó múltán azonban Ő Felsége bizalma a belügyminiszteri székbe ültette.

Mint belügyminiszter sokat fáradozott a közigazgatás javításán, nem kevésbé az országos közegészségügy rendezésén, szervezésén, mely tevékenysége mondhatni tüdő volt.

A Wekerle-kormány visszahívása után 1895-től 1902-ig az agrár- és járadékbank elnöke volt, s mint ilyenek többek közt a fillozera pusztított szőlők felújításában nagy része volt. A folyó év tavaszán a kormány képviselőjében a cukorkérdésben tárgyalt az idegen kormányokkal.

De a tudományos és a társadalmi téren is nagy munkásságot fejtett ki. Szakkérdésekről számos önálló munkát s folyóiratokban megjelent tanulmányt adott ki; a Mérnök- és Építész-egyletnek évek óta elnöke s tiszteletbeli tagja s ez egyesület felvirágztatásában jelentékeny részt vett. 1896-ban a millennium évében a budapesti egyetem a bölcsészeti tiszteletbeli doktori oklevéllel tüntette ki.

A magyar technikus kar Hieronymit mindenkor egyik elsőrendű tagjának, sőt büszkeségének valotta, a ki széleskörű tudományával a karnak külföldön is elismerést szerez, és a kitől méltán várja,

hogy új állásában a technikus karnak a közügy javára való érvényesülését elő fogja mozdítani. A kereskedelemügyi miniszterium azzal, hogy élére oly államférfi jutott, a ki a közgazdasági kérdések tárgyalásakor a műszaki szempontokat is mérlegelni tudja, munkálkodásának forduló pontjához érkezett.

A FRANCZIA DEMOKRÁCIÁRÓL.

Párisi élményeimből.

II.

A francia demokrácia harmadik eleme az, hogy a francia nem ismer különféle címeket. *Monsieur, Madame, Mademoiselle* — ennyi az egész. A köztársaság elnöke *Monsieur*, az inasa — idegen ember számára — szintén *Monsieur*; a miniszter felesége *Madame*, az a szakács neje is; *Mademoiselle* a herceg leánya éppen úgy, mint a mosónő.

Ezektől különböző címet ma Franciaországban csak idegen ember kap, legalább hivatalosan. Uralkodók megkapják a *Felső*, nagykövetek az *Excellence* címet. Két év előtt az orosz czárt *Reims* városában a szocialista orosz (polgármester) fogadta, a ki nem tudta magát részánni a *Votre Majesté* vagy *Sire* kimonadására s mivel azt is érezte, hogy különös volna az oroszok császáriját egyszerűen *Monsieur*-nek szólítani, hát nem szólította meg semmi címmel; pl. a czár egyik kérdésére azt felelte: «*Vous avez raison*» («igaza van»). Ez akkor sok szóbeszéd tárgya volt, azt is írták azonban a lapok, hogy a czár jól mulatott rajta és igen szívélyesen búcsúzott el a nyakas szocialistától.

Említsük meg, hogy az *ancien régime*-ből (a forradalom előtti korszakból) fenmaradt két cím: *Monsieur* a püspök és érsek, *Éminence* a bíbornok számára. Az utóbbi nálunk ismeretes, az előbbi volt a királyi hercegek címe is, tehát igen-igen nagy cím. A konkordátum nem kötötte ki e címet a főpapak számára s a kormány nem is ismeri el, rá nézve csak *Monsieur l'Évêque* és *Monsieur l'Archevêque* létezik (püspök úr, érsek úr), mint a hogy címezték őket a királyok a forradalom előtt. Azonban megadja nekik a *Monsieur* címet mindenki, a ki függ tőlük, tehát az egész papság és mindenki, a ki tiszteletét akarja kifejezni. Hogy nem kötelező, azt mondani se kell.

Még a második császárság alatt (1870-ig) a miniszterek az *Excellence* címet viselték. Ez ma még az államfőt sem illeti meg s legfőkébb idegenek adják meg neki. A főntebb említett három címmel kell beérni mindenkinél és tisztelet jelölés csak az állás nevét lehet hozzátenni; a ki Loubet-val beszél, az *monsieur le Président*-nak szólítja, így van aztán *monsieur le Ministre*, *monsieur le Député*, *monsieur le Sénateur*, stb. Előkelő írókat, művészeket, főképp az Akadémia tagjait, szokás *cher maître*-nek (kedves mester) szólítani, de inkább csak bizalmasan. Legfeljebb az, hogy a katona nem szólítja úrnak a tisztjét, hanem így: kapitányom, ezredesem (*mon capitaine*, *mon colonel*), sőt tábornokom (*mon général*) és tilos a kapitány úr, ezredes úr, tábornok úr megszólítás.

Szokásban volt azelőtt *Monsieur monsieur* címzéssel látni el a levelet s még nem régi-ben kaptam ilyet, de francia ismerőseim azt mondták rá, hogy ez 40 évvel ezelőtt volt általános divat, ma teljesen elavult. Hogy valamikor a *Madame* címet csak előkelő nőknek adták meg, *Molière* felesége *mademoiselle Molière* volt a szinlepon, arról nem is szólunk, ez régen volt.

Fejezzük be a címek tárgyalását azzal, hogy francia ember fiatal ismerőseit keresztnevének szereti leginkább szólítani (*monsieur Gaston*).

*

Szóljunk a rendjelekről. Voltaképpen rendjel csak egy van: a *Légion d'honneur* (Becsületrend), a melynek tagja körülbelül 12,000 francia polgár; sok-e ez, vagy kevés más államokhoz viszonyítva, nem tudom. Ez azonban nem az egyetlen kitüntetés, távolról se, úgy hogy Franciaországban nagyon sok a dekorált polgár, sőt kisebb kitüntetésű nők is elég szép számmal akadnak. Kiváncsiságból megolvas-



Haringer fényképe.

FADRUSZ JÁNOS SZÜLŐHÁZA POZSONYBAN.



Haringer fényképe.

FADRUSZ JÁNOS SÍRJA A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN.

tam egyszer egy párisi lycée (gimnázium) tanári karában, ideértve az egész gazda és korrepetitor személyzetet is, a dekoráltak számát s a következő, alig hihető eredményre jutottam: 44 személy között valami kitüntetés birtokában van 38. Persze ennek túlnyomó része alsóbb rendű dekoráció, Légion d'honneur alig kettő-három.

Bizonyos, hogy a francia ember roppant szereti, ha gomblyukát feldiszhetheti s hogy a Légion d'honneur után mennyire török magukat, az előttünk szinte hihetetlen. De nem vetik meg a külföldi rendjeleket sem és e tekintetben szabadságuk nincs megszorítva. Míg Svájc és az Egyesült-Államok tisztviselője hivatala tartama alatt nem fogadhat el semmi kitüntést, addig Franciaországban még a volt szocialista miniszter, Millerand is büszkén vállalja magát több érdemkereszt tulajdonosának, a melyeket minisztersége alatt kapott. (Ha azt mondjuk: büszkén, ez csak olyan szólásmod, mert voltaképpen csak annyit konstatálhatunk, hogy a képviselők névjegyzékében neve után föl van említve egy olasz, dán, osztrák és orosz rendjel. De hogy nem akarata ellen van fölemlítve, az bizonyos.) Olyan rendjel, mint nálunk az *Aranycsapjű*, melyet csak katolikusok nyerhetnek el, francziánál nincs; az *ancien régime* alatt azonban volt, ezért XV. Lajos 1759-ben szükségesnek tartotta egy katonai rendjelet alapítani protestáns tiszték számára.

A *Légion d'honneur* az egyetlen igazi rendjel lévén, nagy kitüntetésnek — ha t. i. valakit nagyon ki akarnak tüntetni — ez az egyetlen módja, akár tudósról, vagy művészről, akár tábornokról van szó. Elég jó társaságba jutott tehát az a kocsis, a ki megkapta. Hogyan? Egy kocsis? Úgy van; 1897-ben a *Bazar de charité* egésze alkalmával a hol vagy 120 áldozat pusztult el, a mentésben egy bérkocsis tüntette ki magát legjobban, ezért találtatott méltónak e kitüntetésre, a melylyel — mellékesen mondva — biztosította magának a katonai diszorséget a temetésére. Ha kocsisunk képviselő lett volna, ugyanakkor nem kaphatta volna meg, mert ezeknek mandátumuk tartama alatt csak katonai szolgálatuk szabad adományozni a Légion d'honneur.

*

Van a mi nyelvünknek egy demokratikus vonása: hiányzik benne a nemességet kifejező particula (*de, von, stb.*) Ennek létezése a francziában bizonyára nagy fontosságú a nemesség helyzetére. Nálunk az egyszerű nemesség nem látszik meg okvetlen, az ilyen származású tehát élhet a legelső sorban is, senki se törődik vele.

Németben, francziában a nemesség mindig meglátszik, mutatja a *von* vagy *de*, tehát csaknem azt mondhatni, hogy egy zárt társaságot képez és eltörülhetlen jegyet nyom az egyénre, mely befolyással lehet egész pályájára, életére sorsára, mint nálunk a bárói vagy grófi cím.

Erre azonban azt mondhatni, hogy címzet lehet tenni, törvény nem állja útját. Igaz, van is rá példa, tudja mindenki, hogy *Rocheport* eldobta a *marquis* címet, azt hiszük azonban, hogy kevés ilyen példa lehet. Hiszünk pedig

először azért, mert hogy ezt Rochefort-ról mindenki tudja, annak oka az, hogy sokat emlegetik, tehát valószínűleg nem mindennapi dolog; következtetjük másodsor abból, hogy még a szocialisták közt is vannak, a kik nemesi címet viselnek, holott nekik még a *monsieur* cím is arisztokratának tetszik és egymást *citoyen*-nek (polgártárs) címézik. Hogy magyarázzuk már most, hogy vannak, a kik jogtalanul viselnek címet, ellenben alig van, a ki lemond róla?

A francia nemesség jórészt zárt társaság, magába vonulva él kastélyaiban vagy Páris némely részében (Faubourg Saint-Germain) s mint minden zárt társaság, akár jockey-klub, akár akadémia, vágyat ébreszt, be kívánkozni, a kik kívül vannak. Bejutni pedig nem lehetetlen, de talán nem is könnyű. A nacionalista párt példája mutatja, hogy egyesülhet bourgeoisie és nobilese politikai és vallási alapon. Még inkább egyesítheti őket a házasság. Évtizedek óta egyik legfőbb tárgya a francia dráma- és regényirodalomnak ez a vegyes házasság, *mésalliance*, ha úgy tetszik, polgár és nemes leány közt (pl. Ohnet: «A vasgyáros»), nemes és polgárleány közt (pl. Dumas: «Az idegen nő»). Ha eziménel egyebet nem örököl is a francia nemes, ez is valami, lehet, hogy ez segíti gazdag házassághoz. *Roderer des blasons*, mint ő mondják, (megeranyozni a címet) akár otthon, akár külföldön. A főntebb említett törvényjavaslatot a címek eltörléséről egy párisi ismerősöm éppen ezért ellenzi. Miért zárjuk el — úgy mond — önmagunk az a forrást, a melyen jelentékeny idegen vagyon ömlhet be hozzánk? Ha odakint, főképp Amerikában, tetszik a francia grófi vagy hercegi cím, nekünk csak hasznunk van belőle.

Jóllehet tehát a francia arisztokrácia politikai hatalma megsemmisült, az állami hivatalokban se foglal el nagy és előkelő helyet, és csak a hadseregben van még valamennyire otthon, annak is főképp lovasságában, mely már a rómaiaknál is az arisztokrácia fegyverneme volt — mindennek dacára is társadalmi téren még mindig nagy varázsa van. Különösen a megzavagodott bourgeois tőri magát, hogy a nemesi kastélyokba, vadászataira bejusson s azt mondják, hogy Faure Félix mint köztársasági elnök nem volt ment e törekvéstől, boldognak érezte magát, ha vadászataikon részt vehetett.

A ki e jelenség magyarázatát keresi, annak figyelmébe ajánlunk néhány szempontot. Az egyik az, hogy ezelőtt 34 évvel Franciaország még monarchia volt; a másik az, hogy csak száz és egynéhány év választ el a forradalomtól, a melyet az abszolút monarchia hosszú századai előztek meg; harmadszor a kis Svájcot kivéve Európa monarchiákból áll s a franczia köztársaság nincs kínai fallal elzárva. És ha mindez nem elég, vessünk egy pillantást Amerikára.

Amerika földje ma tisztán köztársaságokból, áll és mégis azt tapasztalni, hogy a *self-made man* milliommok előszeretettel választanak

vőt európai arisztokrata családokból. *Virginian*-ban (Észak-Amerika) vannak családok, a kik megkülönböztetik magukat *F. F. V.* betűkkel (first families of Virginia = első virginiai családok.) New-Yorkban van egy klub, a melybe csak olyanokat vesznek fel, a kik igazolják, hogy őseik már a forradalom előtt (1775) az Egyesült-Államok területén laktak. Nem valóságos nemesség-alkotási kísérletek ezek? A mult hatalma és a kortársak kölcsönhatása, — e két erővel állunk szemben.

Ime itt az érem másik fele. Megmutattuk ezt is, mert émitni nem akarunk még elhallgatással se, noha tudjuk, hogy ez meggyöngyíti valamennyire a főntebb mondottakat. Am azért ha francziákat látunk és hallunk egymással beszélni, ha velük beszélünk, levelüket olvassuk, lehetetlen észre nem venni, hogy itt a társadalmi osztályok nincsenek erősen elkülönítve, az emberek közel vannak egymáshoz.

És ezzel végeztünk. Nem tudjuk, sikerült-e képet alkotni a francia demokráciáról, de azt tudjuk, hogy elfogulatlanok iparkodtunk lenni; nem pártzempont vezettük.

Szigetvári Iván.

FADRUSZ JÁNOS SZÜLŐHÁZA.

Pozsony város közgyűlése elhatározta, hogy Fadrusz Jánosnak, a nemrég elhunyt művésznak szülőházát emléktáblával jelöli meg és nevéről egy utcát nevez el. A ház, melynek lapunk számára készült fénykép-felvételét egyik képnk mutatja, a pozsonyi Várút 43—45. számú épületoport belsejében van. Az egész házesoportot régebben *Pálffy-udvarnak* hítták, mert a Pálffy grófok, mint pozsonyi várurak birtokában volt. Néhány évinté óta a képen látható ház az ott levő nagy tűzérkaszárnya egyik részül szolgál.

Fadrusz János atya zsellér volt, a ki szőlőtermeléssel és tejjgazdasággal foglalkozott. Tehenei a képen látható ház tulsó oldalán levő istállóban állottak. A szoba, melyben a művész 1858. szeptember 2-án született, a ház bal sarkában volt. Rácsos ablaka a képen be van árnyékolva. Fadrusz édes anyja szül. Ewinger Terézia, ma 70 éves. K. E.

VADNAY KÁROLY SÍREMLÉKE.

A jeles szépirodalmi írónak, a nagyérdemű szerkesztőnek, *Vadnay* Károlynak díszes síremlékét állítottak gyermekei: *Vadnay* Tibor, Borsodmegye főjegyzője és *Margit*. A magas feketé obeliszket Gerenday Béla akadémiai szobrász készítette. Felirata: «*Vadnay Károly 1832—1902.*» November 30-án délután az elhunyt nagy számú tisztelői gyűltek össze a sírnál a családdal és rokonsággal együtt. A közoktatási minisztert Molnár Viktor miniszteri tanácsos képviselte, ott voltak a tudományos és irodalmi egyesületekből sokan; *Beöthy Zolt.*, a Kisfaludy-társaság elnöke, *Vargha Gyula* a társaság főtitkára, *Gyulai Pál*, *Heidrich Gusztáv* az egyetem

magában 36 millió koronába fog kerülni. A szénrel való rakodás könnyebbítésére és gyorsítására czélzó újabb berendezések, a melyek nagy fontossággal bírnak a haditengerészetnél, nyolcz millió koronát igényelnek. A parlament hat újabb 18,000 tonnás csatahajót (nemükben a legnagyobbakat) engedélyezett, költségük egyenként 34 millió tüzérségi felszerelés nélkül, továbbá három nagy pánczélozott czirkálót, három kisebbet, négy új torpedós hradó-hajót, 15 torpedózúzó és 10 tenger alatt járó naszádot.

Az angol-boer háború idejében sokan csodálkoztak nálunk, hogy Anglia gyarmati hatalmának irigykedő versenytársai: Orosz-, Francia- és Németország, látva Anglia szárazföldi erejének fogatkozásait, miért nem használták fel a kínálkozó alkalmat. Ennek egyszerű magyarázata az, hogy Anglia csak a tengeről lévén megközelíthető, nem meretk szembeszállni tengeri erejével, melynek hatalmát még az is növeli, hogy *Nelson* szelleme mai napig is él benne.

Oroszország szintén nagy erőfeszítéseket fejt ki. A jelen évi költségvetésben hat 16,000 tonnás csatahajó, két nagy pánczélos czirkáló és több kisebb hajó építése van felvéve. Ez legjobb illusztrációja Oroszország folyton hangoztatott békeszeretetének. Ugyan kívül tudná elhíttetni, hogy bármely más hatalom törekednék őt megtámadni. Ez idő szerint a szerződéses és százszor ismételt ígéretei ellenére nemcsak hogy nem hagyja el Mandsuriát, hanem lázas sietséggel rakja meg várakkal a fontos stratégiai pontokat, városokat épít kereskedelmi gócpontjain és bevehetetlen erődítésekkel veszi körül kikötőit.

R. A.

EGYVELEG.

* A japáni mikádó az egyedüli uralkodó, kinek arcképe a pénzdarabokon nem látható. Ez pedig azért van, mivel Japánban az uralkodót oly szent-

nek tekintik, hogy arcképe nem foroghat kézközben. Európában járt előkelő japániak eleinte nagyon csodálkoztak azon, hogy az angol király, az orosz császár és a többi uralkodó arcképei még a rézfíllérekben is ott vannak.

* A tenger alatt járó torpedó-hajók mindinkább tökéletesbűlvén, Anglia kikötőinek védelmére óriási erőfőket épített. A különféle tengerparti védművekben levő régi szerkezeti ágyúkat a legújabb szerkezeti lövegekkel cserélik fel, melyek bármely hajóhad közeledését lehetetlenné teszik. Eddigélé e czéla alig másfél év alatt 900 millió koronát adtak ki.

* Somali szokások. A Somali földön minden benszülött rendszeren négy nőt tart. Egy Berbera mellett tanyázó Somali törzs főnökének 23 fia, 29 leánya és 390 unokája van. A somali apa leányait tevékért adja el és sokan ily módon jókora vagyonra tettek szert. A gyermekeket a születésükkor fenállott körülmények után nevezik el. Így például az esős napon született fiúgyermeket *Robteh*-nak (esőben szűlőttnek) a reggel született leányt pedig a *Berri*-nek (reggelnek) nevezik el.

* Franciaországban 15 ezer olyan ember van, kiknek készpénzvagyona a 3—4 milliót meghaladja. Ellenben a német birodalomban a milliomasok száma a fentebb számnak alig egyharmad részére rög. Még kedvezőlemben az arány Angliában, hol azonban a százezresek vannak nagy számban.

* A lövöldözések következményei. Az éjszakai amerikai Egyesült-Államok a függetlenségi ünnepeket minden év július 4-ikén szokták megtartani, a midőn az ágyúzásoknak, mozsárdurrogásoknak és mindenféle lövöldözésnek vége-hossza nincsen. Az idén kétszáz amerikai városban nem kevesebb, mint 3579 ember sérült meg a lövöldözések által, 32 ember életét vesztette s a tűzkárok pedig két millió frankra rúgtak.

* Az éjszakai-amerikai Egyesült-Államok területén nem kevesebb, mint 268 közúti vasúti társulat van. Ezek jövedelme a múlt évben mintegy ezer millió koronára rögött. A new-yorki villamos vasút egymaga 75 millió koronát jövedelmezett. Az amerikai közúti vasúttal forgalmazó sem a londoni, sem pedig a párisi forgalmat hasonlítani sem lehet.

MOMMSEN TIVADAR.

1817—1903.

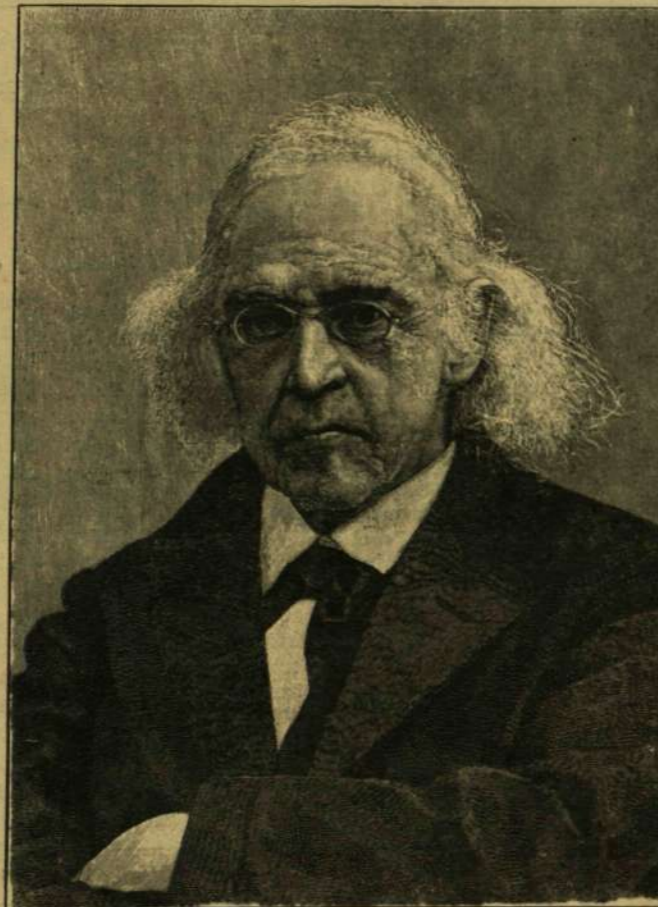
Németország azt a vezérszerepet, melyet fél-század óta Európa népei között játszik, nemcsak nagy államférfiainak, hadvezéreinek, nemcsak óriási mértékű gazdasági fellendülésének köszönheti, hanem a nagy tudósok ama fényes seregének is, a kik ép oly vezérei voltak nemzetüknek a szellemi élet tiszta légkörében, mint Bismarck és Moltke a politikában és a csatamezőn, s a kik ép ez időkben, úgyszólván egyszerre, rendkívül nagy számban működtek a tudomány csaknem minden terén. E nagyok közül az utolsó s a legnagyobbak egyike, *MommSEN Tivadar*, a római régiségtudomány halhatatlan bűvára, most halt meg, november első napján.

MommSEN késő öregkort, 86 évet élt. 1817-ben született az akkor még Dániához tartozott Schleswig tartomány Garding nevű községében. Apja evangélikus pap volt. A kieli egyetemen jogot tanult, aztán Olasz- és Franciaországban utazott. Hazatérve 1848-ban Rendsburgban lapszerkesztő lett s szülőföldjének a német birodalommal való egyesítéseért küzdött. Közben kiadta első tanulmányait, a melyek alapján csakhamar meghívták a lipseai egyetem jogi karához rendkivüli tanárnak. Az 1848 és 49-iki politikai mozgalmakban való részvétele miatt a szász kormány elmozdította állásától, mire Svájcban telepedett le, mint a zürichi egyetemen a római jog tanára, a honnan nemskára a boroszlói egyetemre ment át ugyanolyan minőségben. 1858-ban a már akkor nagy hírű tudóst a berlini egyetemre hívták meg a római történet tanárának s itt maradt élete végeig.

Leghíresebb s legnagyobb hatású műve a *«Római történet»*, melynek első három kötete Caesarig viszi tárgyát, a negyedik, a császárok kora, sohasem készült el, az ötödik pedig a provinciák történetét tárgyalja. Kévs újabbkori tudományos történeti mű keltett akkora szellemi mozgalmat, mint *MommSEN* e munkája. Az akkori hagyományos konzervatív tudós iskola hevesen támadta, a közönség mohó érdeklődéssel olvasta, úgy hogy egész sereg új kiadást ért meg s mondhatni kedves olvasókönyvévé vált a német népnek. Magyarra Toldy István fordította s az Akadémia adta ki. Róma bonyolult állami életét, annak sokféle szerveit, e szervek működését, a szereplő személyeket senki se rajzolta élethivebben, jellemzetesebben, mélyebb történeti és lélektani érzéssel mint *MommSEN*. Oly világosan látta a régmúlt idők politikai állapotait, pártjait és pártküzdelmét, a szereplő személyek egyéni politikai céljait és érdekeit s oly meggyőző szemléletességgel állította ezeket az olvasó elé, hogy műve olvasásakor mint egy megragadó, nagyszerű dráma folyik le Róma története szemünk előtt. Az egyes történeti alakok jellemzése a történetírás megannyi igazgyöngye; e tekintetben, például Ciceróra mondott éles ítélete s Caesar iránti bámulsat miatt, sokat támadták annak idején, elfogultsággal, subjectivitással vádolták, az azóta végzett kutatások azonban számtalan esetben igazolták *MommSEN*-t. Az előadás a római államjognak, az állami és társadalmi szervezetnek és intézményeknek páratlanul pontos és részletes ismeretéről tanuskodik s e mellett mentes tud maradni attól az egyoldalúságtól, mely a történelmet mint az állam-annyi terjedelmes, kötet. Az epigraphiának, a római feliratok kutatásának fontosságát ő ismerte fel először a maga teljes jelentőségében. Előtte e feliratokra nem sok ügyet vetettek, a mi közülök ki volt adva, oly hibás volt, hogy a kutató alig vehette hasznát. *MommSEN* belátta, hogy a római állami és magánélet a feliratok felhasználása nélkül nem ismerhető meg, mert a fennmaradt irodalmi művek erre csak töredé-

uralkodás biztonságának láttára. A mű ötödik kötete, mely 1885-ben jelent meg, egész új irányba vezette a római történet kutatását, midőn a kuszált és töredékes adatokból összeállította életteljes képét mindazoknak a nemzeteknek és országoknak, melyek egykor mint provinciák, Róma világbirodalmában egyesültek. *MommSEN*ig Róma története úgyszólván kizárólag a városnak és Itáliának története volt; ő figyelmeztette a tudós világot először igazi nyomatékkal arra, hogy a fővárostól messze, a gyarmatokban is folyt élet és pedig nem kevésbé élénk, a mai népek történetére nem kevésbé fontos élet. *MommSEN*-ben a *«Római történet»* megírásakor a nagy tudóssal az írói stíl nagy művész is egyesült s ez is hozzájárult ahhoz a rendkívüli népszerűséghez, melyet könyve a német olvasóközönség körében elért.

Hasonló nagy fontosságú műve a *«Római államjog»*. A római állami élet számos tétele ismeretes volt már *MommSEN* előtt is, római államjogról azonban előtte beszélni is alig lehetett. Ő volt az első, a ki nemcsak összegyűjtötte, hanem jogi rendszerbe is foglalta mindazt, a mi jogi elv és részletes intézkedés a római közélet teréről fennmaradt. *MommSEN* éles szeme



MOMMSEN TIVADAR.

belátott az állami intézmények belső logikájába s így alkotta meg nagy rendszerét, a melyet a régi rómaiak maguk sem foglaltak soha össze.

E két hatalmas mű azonban még csak egy része *MommSEN* óriási arányú munkásságának. Nagysága jórészt ép abban áll, hogy nem csupán a politikai történetet vette figyelembe, hanem az egész régi Rómát tette tanulmányai tárgyává, a római szellemet, a mint az államban, a társadalomban, az irodalomban, művészetben, a nyelvben, a jogban, a közgazdaságban, katonaságban nyilvánult. Ezért nem szabad egyedül történetirót látni benne, mert ép oly nagy régiség-tudós és nyelvtudós is volt. Kisebbségi tanulmányainak szinte beláthatatlan sorában (csaknem ezer művet írt, körülbelül 30,000 nyomtatott oldalon) a római régiség-tudomány minden ágából találunk olyan munkákat, melyek a tudomány egy-egy nagy lépését jelentik előre. Sokszor egy két-három lapnyi értekezés nagyobb jelentőségű, mint megannyi terjedelmes, kötet. Az epigraphiának, a római feliratok kutatásának fontosságát ő ismerte fel először a maga teljes jelentőségében. Előtte e feliratokra nem sok ügyet vetettek, a mi közülök ki volt adva, oly hibás volt, hogy a kutató alig vehette hasznát. *MommSEN* belátta, hogy a római állami és magánélet a feliratok felhasználása nélkül nem ismerhető meg, mert a fennmaradt irodalmi művek erre csak töredé-

kes útbaigazítást nyújtanak. Csak a feliratokból lehet kibontani az állami igazgatás aprólékos részleteit, melyekről az írók hallgatnak, a jogi elveket, melyekre az írók csak czéloznak, a katonai szervezetet, a szereplő történeti személyeket, a köznapi ember magánéletét. Ezért *MommSEN*, eleinte közönytől küzdve, a maga erejéből, később a berlini tudományos akadémia támogatásával megkezdte a feliratok gyűjtését és kiadását. Az ő kezdeményezésére s az ő elvei alapján keletkezett a latin feliratok gyűjteménye: a *«Corpus Inscriptionum Latinarum»* tizenöt óriási kötet, a római történet e legnagyobb szabású és legfontosabb forrásműve, melynek jelentékeny részét ő adta ki. A latin nyelvészetnek a régi itáliai nyelvjárások felderítésével tett megbecsülhetetlen szolgálatot újabb korában irt tanulmányaival.

MommSEN úgyszólván utolsó lehelletéig foglalkozott politikával is. Erős nemzeti érzelmű, igazi német volt; liberalizmusa nem egyszer juttatta éles összeütközésbe Bismarckkal. 1873—1882-ig tagja volt a porosz képviselőháznak, azóta hírlapok, folyóiratok útján szólott hozzá egyes politikai kérdésekhez, még néhány hét előtt is jelent meg cikke az angol folyóiratban. A magyar tudomány is köszönettel tartozik *MommSEN*-nek, nemcsak személyes hatása miatt, melyet tudásainkra tett, hanem azért is, mert a hazánkban, a régi Pannoniában s Dáciaiban fennmaradt római-kori feliratokat régebben ő adta ki s e czélból több ízben járt Magyarországon. Ő lelkesítette a magyar régészeti tudomány egyik úttörőjét, Torma Károlyt tudományos kutatásai megkezdésére; az ő buzdítása és példája sokat tett arra, hogy tudásaink a magyarországi római korbéli emlékek és kivált a feliratok föl-kutatásával fokozottabb mértékben foglalkozzanak.

A német nemzet szellemi életének egyik vezéralakját, tudományos patriarkáját látta *MommSEN*-ben, a kiből faja legnemesebb tulajdonságai testesültek meg. De osztatlan tisztelettel néztek rá a külföld népei is, mert *MommSEN* azok közé tartozott, a kik sokkal nagyobbak, hogy sem csupán egy nemzetéi legyenek. Az egész világot volt ő, a minthogy az egész világot azok az igazságok, melyeket hosszú életének páratlan szorgalmú munkájával felkutatott.

A BEMUTATKOZÁS.

Országgyűlési karczolat.

Az új Tisza-kabinet bemutatkozásához szokatlan érdeklődés fűződött. Ennek legelső sorban a háznagy hivatal adta meg az árást. Nyolcszázán voltak előjegyzve, de csak háromszáz jegyet adhatott ki (a karzati állchelyeken kívül), egyszerűen azért, mert több ülőhely nincsen. A családott közönség közül, melyben előkelőségek is bőven akadnak, sokan kifakadtak a háznagy hivatal ellen, szidták még az Istenben boldogult Steindl Imrét, az új parlament halhatatlan építőjét is, hogy nemcsak az üléstermet, hanem a karzatokat is kisebbre szabta, mint a Sándor-utcai országgyűlési palotát. Csetepaté volt hát, még mielőtt az ülést megnyitották volna; de ennek semmi köze sem volt a napirendhez. A zajosabb jeleneteket mindenki az új miniszterelnök programjának elmondása utánra várta. S a boldogok, a kik jegyekhez jutottak, izgatottan lesték a pillanatot, mikor az új kormány élén a *Tisza Kálmán fia* elfoglalja az apja székét abban a ragyogó fényes palotában, melyet Tisza Kálmán a magyar parlamentarizmus hatalmának és örökkévalóságának jelképeként kezdeményezett, melyben azonban mióta az országgyűlés az új hajlékba költözött, még úgyszólván alig volt normális lefolyású ülés: elannyira, hogy már az a babonás hit terjedt el, hogy az új országgház nem örökös csarnoka lett a magyar parlamentarizmusnak, hanem fényes, világraszóló mauzoleuma.

A ellenzék egy része, mely a harcz kérelmelhetetlen folytatására fegyverkezett, nyilván úgy gondolkodott, hogy az új miniszterelnököt csak addig lehet lehetetlenné tenni, a míg *be nem ül* a miniszterelnöki székbe. Azután már késő lesz. Így született meg a néppárt és az Ugron-párt tagjai között az összekövés, melyről előre senki sem tudott.

A zsuflóság megtömtött karzatok izgalmas vára-



VADNAY KÁROLY SIREMLÉKE A KEREPESI ÚTI TEMETŐBEN.

rektora, Emich Gusztáv udvari tanácsos, Rákosi Jenő főrendiházi tag, Kozma Andor a magyar írók segélyegyesülete titkára (Vadnay utóda e hivatalában) és még sokan. *Vadnay* Tibor üdvözölt rövid beszédben nővére, Margit nevében is a megjeleneteket. Utána *Beöthy* Zsolt az Akadémia és a Kisfaludy-Társaság nevében mondott beszédet. A beszéd után letették még koszorújokat a 48-as honvédek, az Országos Nőképzegetyegyesület és a család tagjai.

„JÓTÉKONYSÁG.”

Damkó József szoborműve.

Szép, megható síremléket állítottak fel közelebb Marosvásárhelyen, mely tulajdonképeni feladata mellett a jótékonytárgyat ábrázoló sikerült szobormű. Ez emléket — melynek rajzát most bemutatjuk — néhai özv. *Specht* Károlyné állíttatta, végrendeletileg nagyobb összeget hagyván e czélra; öccse, Züllich Rudolf, szobrász volt, ki még fiatalon sok nélkülözés és küzködés után halt el s *Specht*-né asszony egyszersmind öccse emléke iránti kegyeletől indítva, rendelte meg az emléket, hogy ez által a hazai fiatal szobrászok egyike munkához jusson.

A kiűzött pályázaton *Damkó* József tervezete nyert legnagyobb tetszést s a szobormű elkészítésével őt bízták meg. Az emlékmű szobrászati része érczből van öntve, a főalak (*Specht* Károlyné) jóságos arczából a szeretet melegsége sugárzik ki, a mint enyhíteni igyekszik a segílyt kérő szegény asszony szenvedéseit. A háttér a kálvária *«Consummatus est»* részét tünteti fel s emeli a hangulatot, melyet a szép szobormű a szemléiben ébreszt.

AZ ANGOL ÉS OROSZ HADITENGERÉSZET FEJLESZTÉSE.

A legtöbb hatalom folyton növeli a szárazföldi haderő mellett a hajóhadát is, de ez utóbbi tekintetben különösen Anglia és újabban Oroszország válnak ki.

Anglia erőfeszítéseiről a tengeren fogalmat nyerünk, ha szemügyre vesszük, hogy a jelen évi haditengerészeti költségvetésben csupán a hadi kikötők kibővítésére és újabb felszerelésére 32 millió font sterling, tehát 768 millió korona van felvéve, a mit a parlament szó nélkül megszavazott. E kikötők a világ mind az öt részében vannak elszórva: *Dover*, *Chatham*, *Keyham*, *Dartmouth*, *Sheerness*, *Portsmouth* Angliában, aztán *Gibraltár*, *Malta*, *Hongkong* (a hol egy második nagy száraz dock fog épülni), *Colombo*, *Simons-Bai* (Fokváros mellett), *Ascension*, *Szent-Ilona* stb. Az összes tengerészeti telepek új villamos berendezést kapnak, a mi



Damkó József szoborműve.

„JÓTÉKONYSÁG.” — Özv. Specht Károlyné síremléke a marosvásárhelyi temetőben



Gróf Tisza István miniszterelnök.*



Tormay Károly, a baranya-szentlőrinci kerület képviselője.

PILLANATNYI FÉNYKÉPEK A KÉPVISELŐHÁZ NOVEMBER 4-IKI ÜLÉSE UTÁN.

kozása között, csak féltizeneg órákor nyitotta meg az ülést Daniel Gábor az egyedüli elnök. Mert hogy gróf Apponyi Albert leköszönt, Tallián Béla pedig földmívelési miniszterre lett, ő maradt egyedül. Mozgalmas kép volt a képviselők betűdúlése: de az atmoszféra nyugodtnak tetszett. S a szabadelvű párt hangulatából ítélve, inkább óvázókra voltak elkészülve az emberek, mint dúló viharokra. A hölgykarzaton, a harmadik szakasz páholyainak egyikében ült szerényen meghúzódva gróf Tisza István felesége, sógorának, Sándor János főispánnak a társaságában, a ki bátorította, hogy aggodalomra nincs semmi ok. De az asszonyok megsejtik, a mit a férfiak nem tudnak, nem hisznek.

Epen mert senki sem tudott semmit, hagyták az ülést lefolyását a rendes menetére. S e szerint mindig az irományokat terjesztik elő legelőször: s ezáltal ezek közli volt a gróf Apponyi Albert lemondó levele is. A mint ezt az elnök bejelentette, gyanús mozgás támadt a néppárton és a vele együtt ülő Ugron-párton. Először is az Apponyi levelének felolvasását követelték. Aztán fölkeltek Szederkényi Nándor, s kiadta a jelszót, hogy a ház Apponyi lemondását ne vegye tudomásul, hanem bírja őt rá lemondásának visszavételére.

A Kossuth-pártot, mely tömör sorokban, de nyugodtan ült, láthatólag meglepte e fordulat. Kossuth Ferenc felállt, hogy pártja nem fog hozzájárulni olyan elnök választásához, a ki hatvanhat évesen állt, de a Szederkényi által megpendített eszmére, nem adott visszhangot. Darányi Ferenc azonban a ki a néppárt nevében szólott, már pártolta Szederkényi javaslatát.

A kik eddig felszóltak, a különböző ellenzéki pártok nevében beszéltek. De következett ezután Hellebronth Géza, a ki már kész beszédet tett maga elé, sorra jöttek azután az ellenzék részéről gróf Zichy Jenő, Rakovszky István, Ugron Gábor, majd Hock János, a ki szintén írott beszédéből olvasta egész gondolatmenetét. Mindazok tehát, a kik nagyobb szónoklatokat tartottak, s nem tudtak úgy rögtönözni, mint Ugron Gábor, — kész és írott beszédeket hoztak magukkal, a mi kétségtelen bizonyította annak, hogy az összeküvés tervezve volt. A czél az volt, hogy az új kormány bemutatására és a királyi kézirat felolvasására ne kerülhesen asor. Gróf Tisza István pedig, még mielőtt komolyan vehetné őt az ország, nevétség helyetbe jusson. Ebben a pillanatban mindenki keresztül látott ezen. Apponyi besietett a terembe s felszólt, előadta lemondásának okait, kérte a ház, hogy lemondása felett térjen nyitnakre, s a vitát fejezze be. De hiába beszélt! Lelkes magasztaló nem álltak el a szótól. S még harminczan voltak szólásra följegyezve.

* Az új miniszterelnök azok közé tartozik, kik nem szeretik magukat fényképezetni. Fogalomban levő fényképe, melyet lapunk első oldalán közlünk, hat évvel ezelőtt készült. Újabb fölvetel egy 1900. évi, eddig ismeretlen fényképe, melyet egy festőművész részére vettek föl, midőn gróf Tisza István arcképét több tisztelőjének felszólítására megfestette. E fénykép levonatát Berlinből küldötte be lapunknak a most ott tartózkodó fényképész. Legújabb időből az országgház előtt a november 4-ki ülés után pillanatilag fölvetett fényképét közöljük.

Gróf Tisza István ekkor elhatározta, hogy az elnök által adott szünet után miniszterterázaival együtt be fog vonulni a képviselőházba. És kabinetjének élén be is ment könnyedén és bátran. Elfoglalta székét s a szörnyű zajban, mely felhangzott, s a fölemelt kezekkel szemben, melyek a levegőben hadonásztak, röviden és kategorikusan mondta el mondókáját. Ezt a jelenetet csak látni lehetett, de hallani belőle az óriási lármán kívül nem lehetett semmit. De elég volt a tényeket látni. Az elnök átvette a királyi kéziratot: a jegyző felolvasta. Az elnöki dobogóny elkészült a főrendiházhoz küldendő jegyzőkönyvi kivonat. Ez is felolvastatott, az elnök megkérdezte a Házat, van-e észrevétele? Nem volt. Ezzel az aktus be volt fejezve. Csak a miniszterelnöki programbeszéd maradt el, azt csak november 6-ikán tarthatja meg gróf Tisza István a képviselőházban. Hosszadalmas házszabályvita után 3 órákor végződött a november 4-iki ülés. S egy óra múlva következett a bemutatkozás és a programbeszéd a főrendiházban. Ott már simán, sőt ünneplésesen folyt le minden. A püspökök közül eljöttek négyen. A többi főrendek, mintha ezzel is ki akarták volna fejezni, hogy a küzdelem miért folyik? — épen hatvanhaten jelentek meg. Itt már a miniszterelnök akadály nélkül elmondhatta programját.

a. y.

A SZATMÁRI BÉKEKÖTÉS EMLÉK-TÁBLÁJA.

A Rákóczi-ünnepok kiegészítője, hogy Debreczenben november első napján művészi emléktáblával látták el azt az ódon házat, melyben az 1711-iki szatmári békekötés alkudozásait folytatták. Ez az ugynevezett Komáromy-ház eddig jeltelenül állt. A Rákóczi-szabadságharc kétszázéves emlékeztérére azonban a Csokonai-kör márvány-táblát illesztett falába és november elsején avatta föl csöndes ünnepélylyel.

Gróf Pálffy János horvát bán és eszterházi fővezér innen irt levelet Rákóczihoz és Károlyi Sándorhoz, tanácskozott Ebergényi Lászlóval és a levélváltások után itt találkozott Károlyi Sándorral. A Csokonai-kör Tóth András debreczeni szobrászt bízta meg az emléktábla elkészítésével. A tábla bal oldalán bronzból öntött kurnez vitéz áll, a tábla raján nyugodt balkezében függő pécsettéssel ellátott, félig összegöngyölt iratot tartván. Jobbjával pedig szomorún hajtja alá a zászlót, melyről olvasható a büszke jelige: «Pro libertate». A ráma másik oldalát csinosan stilizált formában, babéragak közé foglalt hadi jelvények, — puska, buzogány, fókás, kard — foglalják el. Az emlékművet a Komáromy-háznak a színház felé eső oldalán helyezték el.

A leleplezésre összegyűlt a város értelmisége, az ünneprendező Csokonai-Kör választmányja testületileg. A Petőfi-Dalkör Szózatával kezdődött az ünnep. Majd Géresi Kálmán, a Csokonai-Kör elnöke tartott megnyitó beszédet. Zoltai Lajos felolvasta sok új adattal készített dolgozatát a Károlyi-Pálffy híres egyezkedés történetét. E felolvasás előtt leplezték le az emlékművet.

KRIVÁCSY JÓZSEF.

1825—1903.

A szabadságharc szereplőinek mindinkább gyérülő sorából ismét elköltözött egy vitéz katona: Krivácsy József, 1848/49-iki honvédtüzérezredes. Az ő nevéhez fűződik Komárom hősiességének dicsőségének egy része, a mely nem csekély katonai hírnevet szerzett neki s méltóvá tette az utódok kegyelvére. Két nemzet vitéze volt, mert a magyar szabadságharc után az olasz egységért küzdött.

Alsószalóki Krivácsy József 1825-ben született Szepes-Olasziban, régi nemes, de elszegényedett családból. Korán özvegygyé lett anyja kívánságára pap akart lenni, de a pártfogó nélküli ifjút, bármily kitűnő tanuló volt a löselei s a miskolci gimnáziumban, nem vették fel a szemináriumba. Ekkor katonára lett Kassán. A tüzérséghez került s 1842-ben elvégezvén a tiszti iskolát, bombászsá nevezték ki. Ily minőségben Bécsbe jutott, a hol rövid idő múlva beállott a magyar nemesi testőrségbe alhadnagyi ranggal.

1848-ban, a honvédség szervezésekor az István főherceg nádor által kibocsátott felhívásra ő is át lépett a honvédséghez, mint rajta kívül a testőrség számos jeles tisztje, köztük Görgei, Klapka, Nagy Sándor, Máriássy János, stb. Krivácsy eleinte a gyalogsághoz osztották be, a 10-ik honvéd zászlóaljhoz, a melylyel résztvett a Bánságban a szerbek elleni hadműveletekben; első csatáját Ecskán vívta a perlaszi sáncokban meghúzódtó rácok ellen. Októberben saját kívánságára áthelyezték Komáromba a tüzérséghez s Klapka — akkor kapitány — neki adta a vartüzérség parancsnokságát. Krivácsy harmadfél hónap alatt megerősítette az elhanyagolt várerődítményeket, jó karba hozta az ágyukat, gondoskodott municzióról s 1200 ujonczot képezett ki. 1849 elején a tüzérségi főparancsnokságot Mack őrnagy vette át s Krivácsy mint kapitány az első tüzérszáhad vezetését kapta. Mack őrnaggyal, a ki régebbi haragosa volt, gyakori összetűzése akadt. Az ostrom alatt Krivácsynak jutott a legfontosabb védelmi szakasz: a Sziget, a Nádorvonal első része s a Csillagvár védelme.

Krivácsy rögtön támadólag lépett fel, bombázni kezdte az ellenséges ágyutelepeket. Erre az osztrákok Uj-Szönyben új ágyutelepet állítottak, hat darab 60 fontos mozsarat. Krivácsy erre segítségül hívta a városi népet, ugyanannyi mozsarat állított fák által védett helyen az ellenséges új telep ellen s meglepetésszerű támadásával ezt hamar tönkre is tette. Az osztrákok aztán Görgei főkezdőnek híre elvonultak. A márczius 6-ikától április 18-ikáig

tartott ostrom közben Krivácsy igen nagy tevékenységet fejtett ki s vitézsége jutalmul az új várparancsnok, Guyon, maga tűzte mellére a III-ad osztályú vitézségi érmet, a Debreczenben székülő kormány pedig őrnaggyá léptette elő.

Ezután Krivácsy rövid ideig Arad alatt, Vécsy táborkarában szolgált mint tüzér-parancsnok, de csakhamar ismét Komáromba került s nagy bátorsággal vett részt a júliusban folyt harcokban.

A világosi fegyverletétel után Krivácsy — ki közben alezredessé lépett elő — mindvégig ellenezte Komárom feladását.

A szabadságharc után sem mondott le forradalmi eszméiről s belekeveredett a May-Mack-féle összeesküvésbe, a miért halálra ítélték. A halálos ítéletet kegyelem útján az utolsó perczen hat esztendői várfogságra változtatták át, melyet Kufsteinban, részint pedig Olmützben végig is szenvedett. Mikor kiszabadult, Olaszországba emigrált és 1860-ban ezredesi ranggal az olasz hadsereg kötelékébe lépett. A kiegyezés után visszatért hazájába és belépett az államvasutakhoz hivatalnoknak; lelkiismeretesen végezte hivatalos dolgait s még betegben, élte utolsó napjaiban is pontosan teljesítette kötelességét. Két olasz és egy magyar vitézségi érem tulajdonosa volt. Történeti munkát is irt «Görgei és Klapka, vagy az 1848—49. önvédelmi harc» (megjelent Budapesten 1881.) czímen, a mely annak idején nagy feltűnést keltett sok ismeretlen adatával. Halálát, mely október 31-ikén következett be, özvegye, az olasz származású Alciati Marescotti grófnő, a Krivácsy-, Péchy-, Tersztyánszky- és a Kertész-családok gyászolják.

TORMAY ÉS NYIRY.

A képviselőházban minden időben voltak csodás hasonlatok, Krajsik Ferencet és Mohay Sándort néhez volt megkülönböztetni a nyolcvanas években, csakhogy Krajsik mindig aludt, Mohay pedig mindig ébren volt s erről az ébrenlétről lehetett ráosmerni; azután Huszár Károly báró hasonlított Bauszner Guidóhoz, úgy hogy magok a szászok is neki sügták meg a legféltettebb titkaikat; majd Lukács Bélát és László Mihályt kezdték az emberek összevetésztetni s nem egy kérelmező fél csipte a folyosón a derék László Miskát, egy instanciát nyomva a markába. Most legújában pedig az új honvédelmi miniszternek, Nyiry Sándornak akadt doppelgängerje Tormay képviselőben. S ez az utóbbi hasonlatosság annyiban mulatságosabb a többinél, — mert a többit csak az idegenek szemé látta így, míg a mostani esetben magok az illetők is megtévesztődnek.

A «Vasárnapi Ujság» e heti számára a Házból kijövő alakok közt pillanatnyi fényképben Nyiry Sándort is fölvette egy fotografus.

Az újság szerkesztője lapjának egy kefelevonatát magával vitte tegnap a klubba s a jelenlevő honvédelmi miniszternek megmutatta abban a november 4-iki ülés után fölvetett pillanatnyi fényképét.

— Jól vagyok eltalálva, — mondá a miniszter, megtekintve a képmását, — egészen jól. Nem látam még magamat így czibiben.

— Ilyen kalapot visel excellenciád?

— Igen, ez az én kalapom; most vettem.

A szerkesztő nyugodtan adja tovább az ott beszélő kíváncsi csoportnak, megy a lap s a fénykép kézről-kézre, míg végre Daróczyhoz kerül.

— Nini hiszen ez a Tormay.
— Hogy is ne! Hisz Nyiry.
— De bizony a Tormay.

Vitássá lesz a dolog s újra a miniszter elé kerül salamonai ítélettel czéljából a fénykép. A dolog most már érdekfeszítő. Nyiry nézi, újra nézi, vizsgálja a képet, míg ekképen dönt

— Én volnék, ha nem volna kezemben esernyő, de mivelhogy esernyő van a kezemben, holott nekem még nem volt esernyőm, a mióta élek, (katona ember nem jár esernyővel): következésképp nem én vagyok. De ha az esernyőt el birják onnan távolítani, semmi kifogásom, hogy az én legyek.

Mindebből az látszik, hogy az új miniszter nem hiú és nem kicsinyes ember, valamint az



A SZATMÁRI BÉKEKÖTÉS EMLÉKTÁBLÁJA DEBRECZENBEN.

is látszik, hogy nem a biabavaló ellenvetések embere. De az esernyőt nem lehetett eltávolítani a kezéből, tehát inkább az aláírást kellett a nyomdában az utolsó órákban megváltoztatni, annyival is inkább, mert a szentlőrinci kerület bizonyosan visszakövetelte volna annak a képét, a ki az ő képüket viseli.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Czöbel Minka: Opálok. Budapest, 1903. Czöbel Minkában sok olyan tulajdonság van, melyek a költői alkotó tehetség legényegesebb alkatelemeit teszik, de sok olyan tulajdonság hiányzik belőle, a melyek szükségesek arra, hogy széles körben nagyobb hatást tessen. Verseiben érezzük, hogy hol csillogóan színes, hol ábrándosan homályos szavai mögött mélyebb értelem van, hogy a költő lelkében sokkal több volt, mint a mennyit a szavak elárulnak, ám ezt a mélyebb értelem nem mindig tudjuk kihüvelyezni. Sokszor egy-egy kép könnyed, légies odavetésével nem akar egyebet, mint egy bizonyos hangulatot fölkelteni, nem is annyira költői, mint inkább zenei hatásra törekszik. A kinek lelke nincs arra hangolva, hogy e hangulatot fölvegye magába, az meg sem érti, mire való volt az ilyen verset megírni, mi czélja volt vele a költőnek? Költőnők szeretettel, nem egyszer benső megindulással szemléli a természet jelenségeit, szereti a leírás, mint hangulat-éberszót eszközt, sőt olykor, mint öncélt is. Most megjelent verses könyve, mint a régebbiek is, kiváltképp egészséges érdekes, mint egy gazdag, érzékeny, benső lelki életű nő gondolatainak, érzéseinek tükrö. A kép, melyet e tükrökben látunk, sok részében homályos, sokak előtt bizonyára többé-kevésbé érthetetlen is, de érdekesnek mindig elég érdekes. A csinos kiállítású kötet a Franklin-Társulatnál jelent meg; ára 3 korona. Mutatványul a következő verset közöljük belőle:

Sietős út.

Hold jön fel — nem érünk rá várni,
Virág int, — nincs időnk megállni,
Boldogok vagyunk, — de hiába,
Nem érünk rá a boldogságra.

Talán egy szép reményesség csábít?
Távolabb szebb csillag világít?
Vagy édenkert lesz a világból,
Ha gyorsan «holnap» lesz a «ma»-ból?

Oh, dehogyan! — csak előre törve,
Türelmetlenül járunk körbe,
Hogy majd elsédülünk belé —
Úgy rohanunk a sír felé.

A magyarság érvényesülése a hadseregben. Közli dr. Heltai Ferenc. E most megjelent munka, mely bármikor is érdekes lehetne a magyar olvasó előtt, különösen megragadja a figyelmet épen a mai időben. Heltai Ferenc képviselő ugyanis négy, a katonai ügyekre vonatkozó régebbi törvénykezési anyagát, elevezését s a róluk akkor folyt viták folyamát kelenfői fel, melyek mind a magyarságnak a hadseregben való érvényesülése körül forogtak.

Az 1791: 9., — 1807: 1., — 1830: 7., — és 1740: 6. törvénykezések ezek, melyek a magyarság kellő érvényesülésére céloznak a hadseregben. Kiténik az adatokból, hogy annak idején nemesek a törvényhozás, hanem a hadsereg magyar tisztjei is nagyon szívónok viselték a magyarság térfoglalását, a német vezénységi és idegen tisztek alkalmazása ellen pedig nem egyszer nyomtatékosan kikelték. Érdekes példa erre a gyulai-ezred s a Graeven-luszérezred tisztjeinek folyamodványa, melyben a magyar ezrednek magyar nyelvű s magyar tisztek által való vezetését kérték az országgyűléstől. Heltai a tárgyaló vett négy törvénykezési anyagának a létrejöttének ismertetésére szorítkozik, a nélkül, hogy maga bármilyen is állást foglalja e kérdésekben, a mi csak fokozza műve becését, mert a tények elfogulatlanul vannak benne az olvasó elé tárva. A jeles könyv csak egy része egy nagyobb munkának, melyen a szerző most dolgozik s melybe az 1715 óta alkotott katonai törvénykezési anyagát akarja összegyűjteni és feldolgozni. A most megjelent kötet ára 4 korona.

A «Budapesti Szemle» most megjelent novemberi füzetének érdekes és becses tartalma ismét gróf Széchenyi Istvánra vonatkozó közleménnyel kezdődik. Viszota Gyula ismertetni benne, nagy részben új adatok alapján, Széchenyi «Kelet népe» című híres röpiratának előzményeit, azokat az okokat, melyek Széchenyit arra bírták, hogy e művében Kossuth s «Pesti Hirnapl»-ja ellen föllepjen, valamint több e korbeli kitűnő magyar politikus véleményét e támadásról. A füzet további tartalma:

Becker F. Ágost folytatja «A spanyol irodalom a XV. században» című tanulmányát; ezúttal a prózaírodalmat s a drámat tárgyalja. Terjedelmes, beható tanulmány Móricz Károly dolgozata: «A jogi szakoktatás és vizsgálati rend reformja», melynek ezúttal első közleménye jelen meg, a mely visszatekintve jogi oktatásunk újabb alakulásaira, azokat a véleményeket bírálja, a melyek az oktatás ez ágának nemrég kezdeményezett reformja ügyében felmerültek. A «Domokos» című francia regénynek hatodik közleménye, Lévcay József «Borongás» című hazafias szép költeménye s Lehr Albert Heine-fordításai adják a füzet szépirodalmi részét. Riedl Frigyes a magyar irodalom történetét tárgyaló, angol nyelven megjelenendő művéből közli a bevezető részt. Az «Ertesztő» rovatban könyvismertetések, felszólalások olvashatók. A «Budapesti Szemle» Gyulai Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hónap elsején jelen meg; előfizetési ára egész évre 24 korona, félévre 12 korona, egyes szám ára 2 korona.

«A szeszipar jövője.» Irta báró Malcoms Béla. Megjelent a Franklin-Társulatnál, ára 6 korona. A nagy szakismerettel összeállított kötet érdekes dolgokat mond el a szesz technikai felhasználásának egyre növekvő jelentőségéről, a szeszről mint tüzelő és világító anyagról. Azután áttér a német szesztermelőkre a szesz technikai felhasználása érdekében alakult s ránk nézve is tanulságos szerzetére, a német szeszadó-törvény idevonatkozó részére, végül a függelékben több szeszértékesítő szövetkezet alapszabályait közli.



KRIVÁCSY JÓZSEF MINT TESICHRADNAGY.

A negyvenes évekből való aquarell más.

Előfizetés. *Lux* Terka, kedvelt író, kinek nevét lapunkban megjelent egy-két elbeszéléseiről is ismerik olvasóink, *«Marcsa gondolatai»* cím alatt nagyobb terjedelmű, a fővárosi életből vett tárgyú összefüggő tárcza-sorozatát ad ki egy kötetben, melyre előfizetést hirdet. Az érdekesnek ígérkező könyv november hónapban fog megjelenni, ára 2 korona 40 fillér; ez összeg a szerző címére (Budapest VIII. József-utca 32.) küldendő.

A főváros új színháza. November 6-ikán nyílt meg Budapest új színháza a *Király-színház*, a király-utczának a Nagy-köruton túl eső részén. Ez előtt néhány évig orfeum volt itt. *Márkus Géza* építész sok találékonysággal alakította át az épületet színházzá.

A *Király-utczában* a keskeny homlokzat is jó benyomást tesz. Innen szokatlan nagy előcsarnokba jut a közönség, melyben cukrászbolt, buffet lesz. Az üvegfedélű előcsarnokból sok ajtó vezet a nézőtér minden részébe. A nézőtér ügyes beosztással 1500 nézőnek ad helyet, a nélkül, hogy a közönségnek magas emeletekre kellene járni. Jobbról-balról a páholyor erkélyszerűen megy végig. Összesen 16 páholy van s ezenkívül a színház hátsó részét elfoglaló erkély két szelén még két-két fulke nélküli páholy. A piros ülőhelyek elég kényelmesek. A vaszerkezeten épült színpad a kisebbek közé tartozik. A színházban november 6-ikán este tartották a főpróbát. A megnyitó előadásra *Martos Ferencz* és *Huszka Jenő* irtak eredeti operettet *«Aranyvirág»* címűen. Ők a *«Bob hercege»* című operette szerzői is, melyben *Fedák Sári* oly nagy sikert ért el. Az új operettheben is a kedvelt fiatal primadonná a főszerep. A színház igazgatója *Beóthy László*, a Magyar Színház és a Nemzeti Színház volt igazgatója.

Népszínház. Egy bécsi operette *«A vándorlegény»* a Népszínháznak félti játékrendjébe beillesztett egyik darabja, mely nem valami különös, de eléggé tett-szett. A szövegíró *Schnitzler* egy kóborló német embert szerepeltet, a ki hol agastyánnak, hol ifjúnak adja ki magát. Egy komédiás-csapatba beáll, hogy a nagyapját mutassa be, a kinek 110 évesnek kellene lenni. Az agastyánt egy jószívű német herceg az udvarába veti, a hol aztán hol mint tőpördött agg, hol mint hetyeke legény éli világát.

A vándorlegény ráakad ifjúkori ideáljára is, a perczes Marira, a ki a vándor komédiások közé vadleányok szerződött. A darab végén egymáséi lesznek. Ebben a nem ötlet nélküli szövegben akad túlzás, vastag komikum, de hiányzik az igazi vídamság és leleményesség. A szerző *Eysler* pedig olyan, mint darabjának vándorló hőse, a ki a maga hasznára mindent összevessz valsmít. *Eysler* is így szedegette össze mindenfélét a legjobb keringő, polka-ária részleteket.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia november 3-iki ülésén *Heinrich Gusztáv* elnökölts két felolvasás volt. *Szinnyei József* *«Adalékok a Halotti Beszéd olvasásához»* című felolvasásában egyebek között kimutatta, hogy legrégibb nyelvemlékünkben az i betű több szóban nem i, hanem zárt e hangot jelent. Az *emdul* alak íráshiba következtében támadt, voltaképpen *emidul*, a mi *emidöl*, azaz *emdel*-nek olvasandó. *Hegedűs István* levelező tag egy Lipsében élt középkori német humanistának, a ki Navisnak nevezte magát, *«Epistolae breves»* (Rövid levelek) című munkájában található magyar történelmi vonatkozásokról olvasott. Ezek a levelek részleteket tartottak fenn *Mátyás király* sziléziai hadjárataiból s emondják, mint fogták föl *Mátyás király* háborút a külföldön. *Mátyás* hatalma tetőpontján állt, Bécsen betvette. A leveleiről természetesen a szász hercegekkel rokonszenved, de azért akaratanul is letelepíti *Frigyes* kétszínű politikáját és elpanaszolja, hogy a törökök elleni háború ürügye alatt a néptől kizsárolt pénzt *Frigyes* saját hatalma öregbítésére használta föl.

A történelmi társulat november 7-ikén rendkívüli közgyűlést tartott, melynek egyetlen tárgya volt, hogy *Pauler Gyula* elhunyt másodelnök helyére egyhangulag *Zsilinszky Mihály* közoktatási államtitkárát választotta meg.

MI UJSÁG?

Az új kormány kinevezését november 4-ikén közölte a hivatalos iap. A királyi kézirat meglepően elismeréssel emlékezik meg *gróf Khuen-Héderváry* nak különösen horvát báni méltóságában is sok éven át szerzett érdemeiről. *Gróf Tisza* Istvánnak miniszterelnöki kinevezése alkalmával a király

a belső titkos tanácsi méltóságot adományozta, s a belügyminiszterium vezetésével és a személye körüli miniszterium ideiglenes vezetésével megbízta. A távozó miniszterek már elbúcsúztak a miniszteriumokban s az új miniszterek beköszöntötték. A király előtt Bécsben november 5-én jelentek meg a távozó miniszterek: *gróf Khuen-Héderváry*, *Wlassics Gyula*, *Darányi Ignác*, *Láng Lajos*, *Kolossyváry Dezső*, *Tomassich Miklós*. A Felső-közönetet mondott nekik a válságos helyzetben tett buzgó szolgálataikért. A képviselőház elnöke, *gróf Apponyi Albert* november 4-én búcsúzott el a ház tisztikarától. A szabadelpvűpárt *Percezel Dezsőt* jelölte utódjává. Az ülések még mindig forrongók, az ellenzék hadisorban áll *gróf Tisza* és kormánya ellen. A képviselőházban *gróf Apponyi* elnök lemondása felett indított vita töltötte be a három első ülés legnagyobb részét, úgy hogy a kormányelnök csak nov. 6-án délben mondhatta el programját.

Volt miniszterek az egyetemi tanszékeken. *Wlassics Gyula* volt közoktatási és *dr. Láng Lajos* volt kereskedelmi miniszter az egyetemi tanszékekről mentek a miniszteri székbe. A budapesti egyetem jogi kara elhatározta, hogy most újra meghívja őket a tanári székbe. Az egyetem tanácsa *Heinrich Gusztáv* rektor elnöklete alatt tartott ülésén a maga részéről is egyhangulag járult a javaslatához. A volt miniszterek máris jelentkeztek *Heinrich Gusztáv* rektoránál s az egyetemi hatóságoknál és kijelentették, hogy előadásaitak bármikor készek megkezdeni.

Rudolf trónörökös szobra Budapest. Az Uránia tudományos egyesület gyűjtést indított néhai *Rudolf trónörökös* szobrára, s a kellő összeg már együtt is van. *Molnár Viktor* miniszteri tanácsosnak, az egyesület elnökének terve szerint a szobor a Városligetben fog állani, közel ahhoz a helyhez, a hol a trónörökös az 1885-iki kiállítás megnyitáskor, mint fővédő, üdvözölte a királyt. A szobor talapzatán egy fél dombormű a megnyitás jelenetét fogja ábrázolni. A szobor elkészítésére már legközelebb ki hirdetik a pályázatot.

Lónyay grófné betegsége. *Gróf Lónyay Elemérné*, *Stefánia* hercegnő már több hét óta beteg fektült *Luzernben*. Onnan november 5-én Bécsbe vitték a keleti express-vonaton. Egy szalonkocsiban, ágyban fekvé tette meg az utat. Bécsben *Chrobak* orvos tanár várta a grófnét, a kit az önkéntes mentők hordágyon kiemeltek a kocsiból és egy mentőkocsin nagy elővigyázattal az Imperial-fogadóba vittek. A grófné, a ki kendőkkel volt körülfosarva, nagyon halvány, arca szenvedést árul el. *Lónyay Elemér* gróf feleségével együtt érkezett Bécsbe.

Kossuth budapesti szobra. A főváros november 4-iki közgyűlése utasította a hatóságot, hogy *Kossuth Lajos* szobrát az országház főhomlokzata előtt állítsák föl, s a szoborra a pályázat két hét alatt kiírdendő. A szabadság-szobor a Szabadságtérre jön.

Bem tábornok emlékoszlop. *Dicsőszentmártonban* báró *Kemény Ákos* főispán elnöklete alatt értekezlet volt, a melyen elhatározták, hogy *Bem* tábornoknak, a *vámosgálfalvi* csata győztesének emlékére *Vámos-Gálfalva* és *Székelyfalva* között, az *«ördögös híd»* feletti dombon, a melynek előben a gálfalvi itközében esett legelső honvédek nyugszanak, emlékoszlopot állít.

Fadrusz Ános emlékezete. A korán elhunyt kitűnő művésznek hagyatékában számos félig kész és egészen befejezett művészi alkotás maradt. Ezek között van *Szent László* szobra a lipótvárosi bazilika számára, a karánsebesi király-szobor, a csatádi *Lenau*-szobor, egy nagyobb sírrel és több kisebb szobormű. Ott vannak továbbá a kolozsvári *Mátyás*-szobor, a pozsonyi *Mária Terézia* emléké és a zilahi *Wesselényi*-szobor mintái. A művész betegsége alatt a készülő szobrokat *Radnai Béla* fiatal szobrászművész gondozta, a ki azokat öntés alá is fogja rendezni. A művészi tisztelői és barátai azt tervezik, hogy a kolozsvári *Mátyás*-szobor csoportozatból a király lovas szobrát még egyszer érebe öntés és a budai várkastélyt állítsák föl. Remélik, hogy a begyűlendő összegből a támasz nélküli maradt övegtről is gondoskodhatnak. Ugyane célra kiállítás rendeznek *Fadrusz* szobraiból. Erzsébet királyné szobrához készített mintáját a szobrászművészeti múzeumnak óhajtsák megszerezni.

Az özeveg elküldte *Pozsony* városának azt a mintázó pályozat, melylyel *Fadrusz* a pozsonyi *Mária-Terézia*-szobor agyag-mintáján dolgozott. Férje koporsójába tette vésőjét, szobrász eszközeit, kezébe adta vőlegényi ibolyabokrétját, a *Mátyás*-szobor bronzának egy darabját, a szemfedőre pedig a menyasszonyi koszorút helyezte. Így zárták le a koporsót. Szülővárosa *Pozsony* november 2-iki közgyűlésen *Brolly Tivadár* polgármester meghatározó beszédben emlékeztetett meg *Fadrusz* Jánosról. A közgyűlés állva hallgatta végig a beszédet. Azután fölolvasták *Fadrusz* özevegének köszönő levelét. A közgyűlés *Fadrusz* emlékének gyűjtőkönyvben megörökítette és elhatározta, hogy a mennyiben a művész hagyatékából nagyobb műtárgy kapható,



A 90-es évekből való aquarell más KRIVÁCSY JÓZSEF.

Pozsony város részére megszerzi. A közgyűlés azután szótöbbséggel elhatározta, hogy a koronázódomb téren álló *Mária-Terézia*-szobor háttérében levő barokkstílusban épült régi gabonatarát leromboltatja, a mi által a szobor állhelyezése válik szükségessé. A belváros rendezése így kívánja. *Batka János* leváltárnok fölolvasta az elhunyt művésznek október 16-án kelt levelét, a melyben kérve kéri, hogy az említett épületet a szobor háttérében ne bontsák le, hanem építsék át hasonló stílusban kulturpalotává. A levél nagy hatást tett, de a többség mégis a lerombolás mellett döntött. A közgyűlés azt is elhatározta, hogy *Fadrusz Jánosról* utaztat novez el és *Fadrusz* szülőházát emléktáblával jelöli meg.

Eljegyzés. *Dr. Haller Károly* pénzügyminiszteri segédtitkár, *dr. Haller Károly* miniszteri tanácsos, kolozsvári egyetemi tanár fia eljegyezte *Lukács Jolán* kisasszonyt, *Lukács László* pénzügyminiszter és neje, született *Lukács Jolán* leányát Budapest.

Az országos iskola-egyesület *Herman Ottó*-nak, a kitűnő tudósnak ítélt oda az *Andrássy-éremet*, a magyarság terjesztése körül szerzett érdemei elismeréséül. Az éremet október 31-én nyújtotta át egy küldöttség élén *Toldy László* alelnök, ki meglepő hangú beszédben üdvözölte *Herman* t.

Magyar művészek falfestményei a budai királyi palotában. Az új királyi palota termeit magyar művészek alkotásai ékesítik s a nagyobb fogadóhelyiségek falmezőit is magyar festők freskói borítják. Legújabbban *Festy* Árpád dolgozik nagy szorgalommal a palotában, a ki falképekben örökíti meg *Argirus királyi* és *Tündér Ilona* históriáját. *Festy* még e hónapban elkészül a díszterem kifestésével. *Miltán* sorakozik ez a terem a *Szent-István-teremhez*, melynek képeit *Roskovics Ignác* festette és a *Habsburg-teremhez*, melynek freskói *Lots Károly* ecsetje alól kerültek ki.

A pápa és magyar festője. *X. Pius* pápa még velenzei patriarkha korában megismerkedett *Lippai* Bertalan magyar festővel, kit aztán Rómába is meghívott. *Lippai* a nyáron készítette el *X. Pius* új arcképét teljes pápai díszben. Elismerésül a pápa a művészt pápai gróffá nevezte ki, s megbízta *Le Merry de Val* államtitkára lefestésével.

X Érdekes tudósítás hölgyek részére. Ha személyemle, csipke, bársony és szallagokban bármely hölgynek szükséglet áll be, ne mulassza el előbb *Széchenyi*, *Hoffmann* és *Társas* üzletet, Budapest, IV. Pécset, utca 4. sz. a meglátogatni és az e cég által, kitűnően ez évre rendezett karácsonyi vásár meglátogatni. Egy pillantás elég, hogy e cég jogcsoportjára hírvérőre meggyőződünk, mivel ott az előkelő ízlést a kiválóan ügyes árú párosulva találjuk. Minden hölgy meggyőződésről arról, hogy ott csakis elegáns és kiválóan jó árú található.

HALÁLOZÁSOK.

MOMMSEN TIVADAR, a nagy német tudós, november első napján szélhűtés következtében halt meg a Berlin mellett levő *Charlottenburgban*, a hol szép villájában még agg korában is szakadatlanul sokat dolgozott. Az egész tudományos világ elküldte részvételt koporsójához. *Vilmos császár* intézkedésére a nagy tudós temetésének gyászszertartását november 5-én az I. *Vilmos* császár emlékére épült templom-

ban tartották. A szertartás után *Mommsen* hült tetemeit a *Charlottenburgi Szentháromság*-temetőbe kísérték, a hol a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Krivácsy József 48-as tűzrezredet november 2-án temették el a budai németvölgyi temetőben. A *József-körúti* halottas háznál nagy számmal gyűltek össze a régi honvédek, a honvédménház lakói tesületileg, az államvasutak tisztikarából származóan, továbbá képviselők, az elhunyt barátai. A szertartást *Kanovics Béla* Mór apátplébános végezte, *Mezey Péter* fővárosi bizottsági tag búcsúztató beszédet mondott.

Elhunytak még a közelebbi napokban: *Ponori Török Árpád*, fővárosi nyug. főreáliskolai tanár, a tanügy érdemes férja, ki az irodalom terén is s legutóbb az alkohol-ellenes mozgalom vezetésében buzgóan működött tevékenyen, 63 éves korában, Budapest. — *Szabó Károly*, építész-mérnök, ifjabb éveiben az *Esterházy* hercegi uradalom mérnöke, ki több vasút építésénél is részt vett, legutóbb pedig csele polgári lakások építésén fáradozott Budapest. s végona nagy részét is erre hagyta. — *Marsovszky Gyula*, kereskedelemügyi miniszteri tanácsos, 69-ik évében Budapest. — *SCHMIDT Károly*, a torzai evang. egyház felügyelője 80-ik évében Torzán. — *GACHWANDTNER ALBERT*, nyug. főbányatanácsos 65 éves korában Budapest. — *BÁTHOR GEYZA*, 1848-49-ben kormánybiztos, több vármegye táblabírája, 83 éves korában, *Detkovich* közönségben s a gradina család sírboltban temették el. — *Tóthprónai PÉTERKÓ* Miklós, volt 48-as honvéd 77 éves korában T. Pelsőcön.

ZELENA PÁLNÉ, szül. osztári *Balog Lenke*, a tiszai kerületi evang. püspök neje, 60 éves korában, *Miskolcon* s nagy részvét közt temették el. — *PERÉNYI EDITH*, öz. báró *Perényi Péterné* leánya, 22-dik évében, Budapest. A megboldogultat, *kiben Lukács György* békési főispán sógornőjét gyászolja, a nagydobosi családi sírboltban temették el. — *Öz. BONBÉLY SÁNDORNÉ*, szül. *Boér Emilia*, 78 éves korában, *Kassán*. — *FRISCHMANN-WEISZÉ*, szül. *Jaulusz Sarolta*, dr. *Frischmann Gyulán*ak, a budapesti kereskedelmi kórház főorvosának és *Frischmann Frigyesnek*, a salgótarjáni kószénbánya részvénytársaság igazgatójának anyja, 86 éves korában, Budapest. — *ÉDEK JÓZSEFNÉ*, szül. *Rédl Ida*, volt székesfehérvári orvos özvegye, *Székesfehérvárott*. — *Öz. PODUSZPÁRTI ZAKARIÁS SÁNDORNÉ*, szül. *Bogdánffy Anna*, 80-dik évében, *Szegesvárott*. — *Mészöly MARGIT*, *Mészöly Gyula* Pest vármegye volt főszámvéveőjének leánya, 19 éves korában, Budapest.

Szerkesztői üzenetek.

Amerika fölfedezése. Az van elmondva dolgozatában, hogy a kínaiak *Kolumbus* előtt már rég fedezték Amerikát. Csak hogy a szerző ezt tréfás novella alakjába öntve beszéli el, a mi egyáltalában nem szerencsésen választott forma a történelmi alappal tényleg bíró tárgyhoz.

Ladány. S. B. Kanada erdősegei roppant területeket foglalnak el, de azért a lehető legszigorúbb állami felügyelet alatt állnak. Irások csak oly feltevéssel engedtetnek meg, hogy az illető tulajdonos birtokán egy hasonló nagyságú területet, mint a mit kivágott, befásítani tartozik. Ászályok Kanadában nem fordulnak elő, a mit az erdők gondos fenntartásának tulajdonosának.

Budapest. V. E. A múlt század első felében a posta Budapestről Londonba tizenegy nap alatt jutott el, most pedig ez utat negyvenhat óra alatt teszi meg.

Napszálltakor. A nóta, stb. A ki e verseket írta, abban van tehetség, csak még nem forrott ki. Érzése még nem találja meg a tökéletes formát s nyelve is néha ellankad. Az elsöben például maga a refrain van ily erőteljes, bizonytalanul írva.

S meggyünk előre. Nő, stb. Népdalai csupa mérbemintecentia, a másik két versben kelletnél több a próza s kelletnél kevesebb az értelem.

Gyötöröds. Lepattant húr. Erőletett, hideg dolgok, nem érezzük bennük a költészet meleg lehelletét.

Az én kincsem. Kedves a gondolat a s formájában is van ügyesség. A mi mértékünket azonban még nem éri el.

Lotti. Élénken, ügyesen van megírva, hanem mindez a két rossz tréfát, a melyeket novella alakjában fol dolgozott, — jóvá még sem teszi.

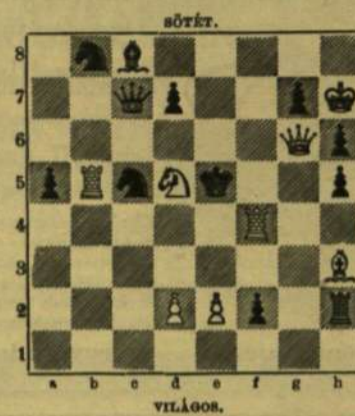
KÉPTALÁNY.



A 43-dik számban közölt képtalány megfejtése: *Tudomány és bölcsesség a legjobb útiköltéség.*

SAKKJÁTÉK.

2358. számú feladvány. *Fridliszins J.-től.* (I. díjat nyert feladvány.)



Világos indúl a harmadik lépésre matot mond.

A 2338. számú feladvány megfejtése *Kondelik K.-től.*

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét.
1. Fd1-e2 ... e3-f2 : (a) 1. ... Fd2-e1 : (b)
2. Fe2-d3 + + Ke4-t. sz. 2. Vd2-f5 + Ke4-f5 :
3. H v. B v. F mat. 3. Fe2-d3 mat.

Világos. b. Sötét.
1. ... e6-d5 :
2. Vd2-f7 ... t. sz.
3. V mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: *K. J. és F. H.* — *Andor S.* — *Kovács J.* — *Csomayán:* *Németh Péter.* — *Lipótváros:* *Hoffbauer Antal.* — *Bakonyzentúlán:* *Szabó János* — *Kecskeméten:* *Balogh Dénes.* — *Fakert:* *Kintzig Róbert.* — *A pesti sakk-lőr.*

Felolós szerkesztő: **Nagy Miklós.**

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., *Kaplony-utca* 9.

Az Első Leánykihásító Egylet m. sz. Leány- és fiu-biztosító intézet Budapest, VI., *Teréz-körút* 40-42. Alapított 1863. Folyó évi október hónapban 1.705.800 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.454.400 K értékű új biztosítási kötvényt állítottott ki. Biztosított összegek fejében 89.419 K 99 fill. fizettetett ki. 1903 január 1-től október 31-ig 11.958.600 K értékű új biztosítási kötvényt állítottott ki és biztosított összegek fejében 705.571 K 26 fill. fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legelőnyösebb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

A Szinye-Lipóci Lithion-forrás kitűnő skorrrel használtatik

Salvator vese-, húgyhólyag- és köszvénybántalmak ellen, húgydara és vizeleti nehézségeknél, a cukros húgygárnál, továbbá a légző és emésztési szervek hurutainál.

Hűgylő hatású!

Vasmentes! Könnyen emészthető! Csiramentes!

Kapható drágyavízkereskedésekben vagy a *Salvator-forrás* igazgatóságánál *Egeresen.*

Budapestben, főraktár *Edesky L. urnál.*

Burmester a világghírű hegedű-művészi húrjai *Reményi Mihály* műhangszerkészítőnél, a m. kir. zene-akadémia szállítására készítették átállítás mellett.

Specialista hegedű-írásokban, melyek a legművésziebben készítettek átállítás mellett.

A hangfokozó gerenda feltalálója, mely bármely hegedű vagy gordonkára alkalmazva annak sokkal erősebb, szebb és kellemesebb hangot ad.

Budapest, VI. kerület, *Király-utca* 44/a.
Képes írvények ingyen és bérmentve. 9492

Kérje ingyen és bérmentve a legújabb 1903. évi, körülbelül 3000 düsses ábrát tartalmazó árjegyzéket

KELETI J. orvosi-sebészeti mű- és készlet-gyártóirostó BUDAPEST, IV., *Koronaherosz*-u. 17.

Tartalma az összes új- és betegápolás és beteg-kényelemhez szükségesek, minden eszköz rendszerezve a megfelelő betegségek osztályozása, u. m. sz. és kir. szabán legújabb rendszerű sérvtető, testgyógyászati gépek, (műtűk, járó- és támpékek) és összesemők részre teljes betegfelügyeleti leírások stb. Továbbá: *Hygienikus gummitárcák* minden célra, kozmetikus szerek, valódi angol és sőtlingeni acéláruk különböző eszközök, borotváló eszközök

Mme Charlotte Kosmetikai intézet Budapest, V., *Bécsi-utca* 6. II. 5.

Elektro arczmassaige és hygienikus párolás segítségével eltávolít minden szépségárbát; kismintó a redőköt és azok képződését megelőző. — Kosmetikai szereimel orvosi kapacitások ajánlják.

Alapított 1886. A legjobb bel- és külföldi Alapított 1886.

zongorák, pianinók és harmoniumok

legelősből kaphatók

Heckenast Gusztáv
zongoratermésben

Budapest, IV., Gizella-tér 2
(Váci-utca sarkán).

Ehrbar udvari zongoragyár
Schiedmayer és fia
stutgarteri udvari zongoragyár
magyarországi egyedül képviselője. Valódi amerikai harmoniumok. 10180

Nagy kölesbúzó-intézet. Arjegyzék ingyen.

Grand Prix. Párisi vilákiállítás 1900.

Kwizda-fele Restitutionsfluid
es. és kir. mosdóvíz lovak számára. 40 és 60 használják az udvari paripa-istállókat, valamint a nagyobb katonai és polgári istállókat mint erősítő nagy fűrészek előtt és mint újraerősítő nagy fűrészek után, az inak merevségénél stb. Képes teszi a lovak kitűnő teljesítményre az időmúlással. Ara egy üvegnek K 2.80. — A Kwizda-fele Restitutionsfluid csak akkor valódi, ha fenti védjeggyel bír. Főraktár: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12 és Andrássy-út 26. sz.

Kwizda Ferenc Ján.
es. és kir. osztr.-magyar, román királyi és bulgáriai fejedelmi udvari szállító.

Kerületi gyógyszerész
Korneuburgban, Bécs mellett. 9929



LUCCA a likőrök királya, 9847
az előkelőség kedvence!

Kapható csak elsőrangú üzletekben és kávéházakban.

LUCCA-TÁRSASÁG, Hamburgban.
Magyarországi vezérképviselet: **HIRSCH és PERL**, gyarmatár-ügyintézők **Bpest, V., Szabadság-tér 6.** Telefon 36-60.
Nagybani főeljáró: **BRAZAY KÁLMÁN, Budapest.**

Ismét szép vagyok miután három héten át az On Alaiska-krémjét és -puderjét használtam. F... Róza.

Ugyanigy fog szólni bármely hölgy, a kinek arcbőre fogatkozást mutat, vagy a ki csak konzerválva óhajtja arcbőrére és ezért nem volna szabad, hogy az Alaiska-krém és -puder egyetlen pipereasztalról hiányozzék.

A kosmetikum par excellence.

Lindner Róbert gyógyszerész. **Alaiska-krémje** az arcbőrnek rövid használat után csillogó fehérséget, üdéséget, tisztaságot és kellemet kölcsönöz, szerencsés összetétele folytán az arcbőr minden fogyatékoságát megszünteti, u. m.: pörpöröséket, szuppát, bőrráktát, napfoltot stb., fehérré, finommá és lágygyá teszi a legdurább kezeket és hasonló szerek közül a legújabb kezeket és a következő föntjajdonságok által válik ki: Alaiska-krémje nem zsírosít, nem tartalmaz femalkatrészeket, orvosiag véleményezett, ajánlva és teljesen ártalmatlan. Elismertéve minden körből beiktatható. Egy tégely ára K 3. Próbátégely K 1.20.

Székéldője **Lindner Róbert**, gyógyszerész, Wien, XIII/9. Főraktár: **Török József** gyógyszerész, Budapest, VI., Király-utca 12. 10615

Kitüntette Párisban, Londonban, Amsterdamban, Bécsben aranyérmekkel és rendjelekkel.

SERRAVALLO

China-bora vassal.
Erősítő szer gyengék, vérszegények és lábadozók számára. Kívágygerjesztő, idegerősítő, vérjavító szer.

2000-nél több orvosi vélemény. Kitűnő íz.

J. Serravallo — Trieste-Barcola.

Kapható a gyógyszerárakban
1/2 literes üvegekben K 2.40 és
1 literes üvegekben K 4.40.

Ha őszül a haja
ne használjon mást, mint a

„STELLA“-HAJVIZET,
mert ez nem hajfestő, de oly vegyi ösztönítő szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K.

ZOLTAN BELA gyógyszerteráiban,
Budapest, V/49, Szabadság-tér, Sétány-utca sarkán. 10035

Magyar királyi szabadalmazott és védjegyzett

PURGO

a legenyhébb jóízű laxans még csecsemőknek is adható, Bendelve angol, francia, magyar és német egyetemi tanárok által. — Kapható minden gyógyszárban. 9777

Az egyedül létező valódi angol

SZÉPÍTŐSZER
a Balassa-féle valódi angol **UGORKATEJ,** mely azonnal elitölt minden szeplőt, májfoltot, pattanást, barátkát (mitesszer) stb. és az arcnak friss üdéséget, fiataloságot kölcsönöz. Egy üveg ára 2 kor., ehhez ugorka-szappan 1 kor., poude 2 kor. 9880

Főszékéldő: **Balassa Kornél** gyógyszerteráiban, Temesvár.

Kapható minden gyógyszerteráiban. Főraktár Budapest: **Török József** gyógyszerteráiban Király-utca 12 és Andrássy-út 26.

Anti-rouge,
vörös orr, vörös kezek ellen ezerszeresen kipróbálva!

Ára 3 kor.

A siker útjánél mellett küldi:
KANN IGNÁCZ
Wien, II., Lilienbrunnsgasse 17.

OCCASSIO!

10000

selyembluzra való maradék.

Magyarország legnagyobb

selyemárúháza

FISCHER SIMON és TÁRSAI

BUDAPEST

Bécsi-u 7. és Deák Ferenc-u. 12.

Fekete, színes, sima és mintázott selymek,

kaphatók az

mosó- és divatbársonyok, plüssök,

fekete és színes angol ruhaveletek,

stores és függönyök,

szalag és csipke.

Karácsonyi alkalmi vétel.

4-5 méteres maradékok minden árban.

FOGÁPOLÓ-SZER
(Elixir, Por és Paszta)
KÉSZITIK A

BENCÉSEK
SOULAC-ban.

A. SECUR, Bordeaux

JURY-TAG
VERSENYEN KIVÜL
az 1900-iki párisi vilákiállításán.



Somatose

oldható húsfehérnye, húsból készült és ennek tápanyagát tartalmazó (fehérnyetetek és savak), izetlen, könnyen oldódó por, kiváló

érvágygerjesztő erősítőszert 9952

gyengéknek és a táplálkozásban elmaradottaknak, ideg-, mell-, és gyomor-betegeknek, beteggyasznak, angol kórban szenvedő gyermekeknek, időskorúknak stb., nemkülönben

VAS-SOMATOSE alakjában **sápkórosoknak** lesz az orvosok által ajánlva. — A VAS-SOMATOSE nem egyéb, mint 2% szerves vasvegyületet tartalmazó tiszta SOMATOSE. Kapható a gyógyszerteráiban és drogueria-üzletekben.

Késégtelen, hogy a

N. 4711.

Eau de Cologne

az első-kezdő világ kedvenc illatszere. Folyton növekvő kelendősége bizonyítja ezen megkérdőhatatlan tény. Elérhetetlen aromája és kiválóan fűtő hatása folytán ma nélkülözhetetlenné lett a művelt emberiség minden körében. — Egyedüli gyártója:

Mülhens Nándor, Köln a/R., Glockenstrasse 4711.
Az osztrák császár ő felsége és az orosz császár ő felsége udv. szállítója.

A legjobb arcz-szépítőszer a **SERAIL-ARCZKENŐCS,** mely az arcot tisztítja, fehériti és bársnypuhává teszi.

Egy tégely ára 1 kor. 40 fillér.
Egy kis tégely ára 70 fillér.

Minden ártalmas alkatrész nélkül!

Serail-szappan } kitűnő tolett-szappanok
Epe-szappan } a kenés használatához.
Serail-öröme. Nappali használatra.

Serail-pouder. Kiváló finom arcpor három színben, fehér, rózsaszín és krémé. Egy doboz ára 1 korona.
Serail-szájvíz. A legjobb szájvíz.

Főraktár: Budapest, Török József gyógyszerteráiban. 10120

Kapható továbbá készítőnél: **ROZSNYAY MÁTYÁS** gyógyszerteráiban, Aradon, Szabadságtér, valamint minden más gyógyszerteráiban.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest, Egyetem-utca 4.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

Kristály üvegekészletek és dísz tárgyak

kaphatók az

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁGNÁL

Budapest, V., Fürdő-u. és Ferenc József-tér sarkán.
(Diana fürdőház.)

Ujdonság borotvákban!

melyek nagy feltűnést keltenek kitűnő minőségük és olcsó áraik folytán. Elismeri és bizonyítja sok számos közönség levél is. Minden meg nem felelő ki lesz cserélve és így minden kockázatát ki van zárva és a siker biztos. Tessék egy próbamegrendelést tenni. A borotvák ára: «Angol» borotva darabja 1 ft 20 kr., Transzvali borotva darabja 1 ft 50 kr., «Páratlan» borotva darabja 2 ft 50 kr. — Csinos borotvatartó ingyen. 10045

Megrendelési cím: **WINKLER és GRAUER**
Első magyar «Bur» acélkaszka szétküldési telep Kőbánya 43.



KIRNER JÓZSEF ca. és kir. udv. puska- és fegyvergyár, az első királyi ő felségének udvari szállítója, **BUDAPEST** raktára: IV., Bécsi-utca 2. gyára: Róza-utca 7.

Díszar. ellátott raktár legújabb szerkezettű kettős vadász-fegyverekből, golyófegyverek, amerikai Winchester szeretes ismétlő fegyverek, forgópisztolyok, szalonfegyverek és pisztolyok, töltények és vadász-szerekből, melyek jóságáért kezkesedik. (Alapított 1808. évben.)

PARÁDI ÜVEGGYÁR RAKTÁRA
GÖRÖG ISTVÁN
BUDAPEST
N. ker. Kossuth Lajos utca 15. sz.

Nagy választék mindenféle üvegekben.
Aztali készletek stb.

Igen jutányos árakon.

KNUTH KÁROLY
mérnök és gyáros. 10104

Ca. és kir. fensége József főherceg udv. szállítója.

Gyár és iroda:
Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.

Kőponti víz, lég- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek, esatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi emelőgépek stb.

Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

HIRMANN FERENCZ
RÉZÁRU-GYÁRA, 9774
Külön műöntő osztály.

Budapest, VII. Csányi-u. 9.

Készít gőz-, víz- és légszusz-vezetékhez szükséges részárakat, bor- és szőrvizetnyelők, sörkimérő készüléket légnymóssal, szénkéngézőket, peronospora fecenkendezőkhöz való minden egyes részalkatrészt, hiteles kereskedelmi részleteket, felirattal horgany v. fémbe stb.

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölcson Részv. társ.

Irodát: VI. ker., Andrássy-ut 5. (saját házában) 9787

Befizetett részvénytőke 10 millió korona. Elfogad betéteket takarékbetét könyvekké és pénztári jegyek ellenében 4%-os kamatozással, valamint folyó számlában (check-számlán). A 10%-os betétkamrát adó az intézet fizeti. Legszámitól váltókat, előlegeket nyújt értékpapirokra. VALTÓ-ÜZLETET megbízásból teljesíti mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett a foglalkozik minden a váltóületek keretében tartozó ületekkel. Ület órák: délután 1/2—1/2-ig, délután 1/2-ig.

Magyar kir. osztályosjegyek felárúsító helye IV., Ferenciek-tere 2. szám. Kézi zálogületei: IV., Károly-kört 18., IV., Ferenciek-tere és Irányi-u. sarkán, VII., Király-u. 57., VIII., József-kört 2., Üllői-út 6. sz.

DAVID KÁROLY ÉS FIA Telefon szám 41-48.

doboz-papír- és szab. fémkapocsgyára
Budapest, I., Mészáros-utca 38. 10090

Gyárt: Papírtányért, bonboniert és jardinet-dobozokat. Sajított kerek dobozokat, légmentesen elszártható, összehajtható dobozokat pólyák, kötőgyapot, stb. csomagolására. **Hintődobozok**, valamint **háztört lemez-ösövek** tetszés szerinti nagyságban. **Teásdobozok** 1/4 kgr.-tól 10 kgr.-ig, valamint 6, 10 és 20 filleres tea csomagolásához. **Szekerénycsipke és köpő-ládapapír** legújabb szín és kivágásban.

Állandó kiállítás a fenti cikkekből a városligeti iparcsarnokban megtekinthető.

BELICZAY BÉLA
Mézeskalácsos és viaszgyertya-öntő

Budapest, VII., Csányi-utca 3. szám, saját házában.
TELEFON 29-05. 10108

Raktárában kapható saját készítményű finom mézeskalács, fehér és díszített viaszgyertya, méz, fehér és sárga viasz, legjobb minőségű viaszmaáz kicsinyben és nagyban.

Brunner Testvérek
BUDAPEST, 10092

Koronaherczeg-u. 3. sz.

Légszuszter, villamosuszter, petroleumlámpák dús választéka.

Salonpetroleum, valódi Császárolaj csak I. rendű bérmentve házhoz küldetik.

